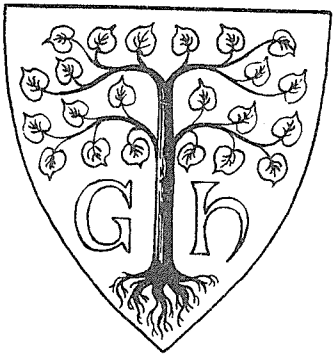

LISTY GENEALOGICKÉ A HERALDICKÉ SPOLEČNOSTI V PRAZE

ACTA GENEALOGICA AC HERALDICA

Číslo 20

Prosinec 1972

ZPRÁVY SPOLEČNOSTI

Ustavení další pobočky GHSP.

Dne 24. října 1972 v 19 hodin konal se v čítárně časopisů Universitní knihovny v Brně genealogický večer, pořádaný společně Universitní knihovnou v Brně a GHSP a mající za účel ustavit místní pobočku Společnosti v Brně. V toto památné úterý se tedy konečně vyplnilo přání po dlouhé měsíce vyslovované už snad od samého založení GHSP, k jehož splnění bylo potřeba postupně seznamovat ony členy v Brně, kteří měli důvěru Společnosti a byli ochotni vzít na sebe tíhu organizační práce. Třeba proto jen uvítat, že tuto slavnostní chvíli v životě GHSP podtrhlo i radostné ovzduší na tomto večeru, jehož se účastnilo 25 brněnských členů, oficiální zástupci Okresního archivu Brno - venkov, Okresního archivu v Blansku, Vlastivědného muzea ve Velkém Meziříčí a Krajské správy Státní památkové péče a ochrany přírody dále KSSPPOP a dalších 14 soukromých osob, z nichž polovina podala po večeru přihlášku za člena.

Za nepřítomného ředitele UK Brno PhDra Jaromíra Kubíčka, omluvivšího se úředním zaneprázdněním mimo Brno, zahájil genealogický večer předseda GHSP Dr Vlad. J. Sedlák, který uvítal přítomné a požádal PhDra Jana Skutila, okresního archiváře v Blansku, aby přednesl svou přednášku o genealogii na Moravě. Přednáška měla živý ohlas u posluchačů, upozorňujících v následující diskusi na další a další projevy genealogické práce na Moravě, a připomenuvších i moravského autora "Knihy o rodopisu" Dra Ignáce Horníčka. Reakce na přednášku tak bezpečně ukázala, jak živý je zájem o toto vědní odvětví mezi Moravany.

Na přednášku Dra J. Skutila a přednesené diskusní příspěvky navázal Dr V. J. Sedlák, který znovu zdůraznil význam dosud vykonané práce, na níž musí navázat svým pokračováním místní pobočka GHSP v Brně. Dr Sedlák hned však zdůraznil, že tato pobočka nesmí žít v povědomí Brňanů jako jakási expositura pražského ústředí, nýbrž jako statutární jednotka s vlastním postavením, vyplývajícím ze zákona a ze stanov Společnosti. Dnešní dobrovolné zájmové organizování je založeno na novém zákoně, který konečně nahradil dřívější zákony, zděděné ještě po c. k. monarchii, a který rozlišuje zájmy místní a celostátní. Pokud jde o místní zájmy, tu dává naše socialistické zákonodárství možnost vytvářet aktivní skupiny při institucích, jimiž mohou být musea, knihovny, Státní památková péče a jiné další. To jsou skupiny, které napomáhají a podporují činnost té či oné instituce, avšak vedle těchto mohou tu být i další skupiny, organizované při jednotných klubech pracujících a osvětových besedách, které si berou za úkol podstatnou účast na kulturním životě příslušného místa. Pokud však jde o zájmy celostátní, tu vytvářejí svazy, které mají zajistit jak jednotný postup při řešení pracovních zájmů, tak i poradní hlas ve styku s vládními činiteli. A to je případ i Genealogické a heraldické společnosti v Praze, která se tak jmenuje podle nynějšího sídla. Jako dobrovolná zájmová organizace s činností povolenou na území celé ČSR má zájem o vytváření předpokladů pro genealogické a heraldické bádání nikoliv jen v Praze, nýbrž po celé ČSR, a právě k tomu účelu má Ministerstvem vnitra ČSR danou možnost vytvářet místní skupiny, které jsou sice svou podstatou nedílnou součástí celostátní koncepce a ideje práce, avšak ve svém dílčím úkolu mají určité dílčí poslání. Je třeba si být vědom toho, co spojuje všechny rodopisce a heraldiky na celém území ČSR, co je jejich společnou vůdčí ideou a programem, a co je jen dílčím úkolem, kterým bude místní skupina přispívat do pokladnice vědy. A jestliže takto myslíme, pak je jasné, že bude místní skupina v Brně přispívat k celostátnímu poznávání prací na úkolech moravských. V tom samozřejmě navíže na to, co už bylo na Moravě vykonáno, zhodnotí to, co bude trvat dále jako platné, a naopak bude pracovat na tom, co dosavadní moravské bádání zanedbalo. K tomu poslání popřál pak Dr Sedlák místní pobočce v Brně, aby měly výsledky její práce ve prospěch celého státu jiskru a opojivou vůni jako to jihomoravské víno.

Z hostí pozdravila shromážděné Ing. arch. Dr Dagmar Antošová z KSSPPOP krátkým projevem, po němž následoval slavnostní akt rozdání členských průkazů GHSP přítomným členům, kteří jediní měli právo zvolit své zástupce. Aklamací byli jednomyslně zvoleni do výboru GHSP - místní pobočky v Brně: předsedou Dr PhMr Jiří Plichta , Brno - Lesná, Nejedlého 11, místopředsedou Ph Dr Jan Skutil CSc., jednatelem prof. Frant. Klein, Brno, Sedlákova 24, pokladníkem Stanislav Keršner a členem výboru JUDr Miloslav Špaček. Zvolený předseda GHSP - místní pobočky v Brně, Dr Jiří Plichta, přijímaje své zvolení a ujímaje se své funkce řekl: "Jádrem zájmové činnosti naší brněnské pobočky budou v prvním roce existence naše pravidelné, zatím měsíční schůzky, na nichž se budeme scházet nejspíše zde

pod střechou brněnské Universitní knihovny. Chtěli bychom, aby se tyto schůzky staly tribunou genealogických a heraldických otázek, otevřenou všem našim členům, tedy místem, kde bychom se společně navzájem informovali, radili a spolupracovali na všech problémech, vyplývajících z názvu a poslání naší Společnosti. Aby se tyto schůzky staly opravdovým přínosem pro všechny členy, připravili jsme na každou z nich populárně odbornou přednášku. Přednášky jsou voleny tak, aby tvořily návazný tématický cyklus, umožňující bližší seznámení se základy rodopisné a heraldické problematiky (např. prameny, literatura, metodika práce). Při této příležitosti bych chtěl zároveň upozornit, že na naši další, t. j. listopadovou schůzku je připravena přednáška prof. Kleina - Prameny rodopisu a jejich zastoupení na Moravě, která se zajisté setká s podobným zájmem jako přednáška dnešní. Z dalších témat bych snad jen uvedl, že problematice heraldiky se bude věnovat např. přednáška Heraldika rodová a městská ve svých projevech na Moravě; Ing. arch. Dagmar Antošová z KSSPPOP přislíbila seznámit nás s vývojem hradní architektury u nás se zřetelem k Moravě atd.

Dále bude na každé schůzce vyhrazena část času pro volnou tribunu genealogických a heraldických problému a místo pro sdělení o drobnějších pracích a jejich výsledcích. Rovněž bychom chtěli zavést pravidelnou Publikační hlídku, která by měla za úkol informovat o novinkách z oblasti literatury, mající vztah k našim zájmům, a v neposlední řadě uvést do života odbornou poradnu, která by sloužila všem členům. Závěrečnou část každé schůzky si vyhradíme pro záležitosti organizační, protože dobrý chod naší pobočky není možný bez dobrého organizačního zajištění.

Na ukončení prvního roku činnosti - počítáme zhruba s rozsahem školního roku, bychom rádi zorganizovali pro členy podle zájmu zájezd v tématické návaznosti na ukončený cyklus přednášek. Účelem by bylo seznámit se s památkami, na kterých bychom našli vhodnou demonstraci, doplňující teoretické výklady. Určité rezervy jsou i v pořádání exkurzí do zajímavých míst a pracovišť v Brně samém.

Tuto naši činnost chceme rozvíjet úspěšně zejména na základě dobrých vztahů a popř. i spolupráce jak se Státním archivem v Brně a Archivem města Brna, tak i KSSPPOP a Universitní knihovnou.

Závěrem výčtu našeho programu chci říci, že každý člen získává rovněž možnost, bude-li jeho příspěvek přínosem pro ostatní členskou základnu, publikovat na stránkách našich GH-Listu, popř. spolupracovat na přípravě jednoho čísla, které bychom chtěli společně s pražským vedením GHS věnovat problematice čistě moravské. V průběhu volby výboru jste byli stručně seznámeni se členy, které jste do něho zvolili za činovníky. Tito kolegové budou nejen reprezentovat naši pobočku navenek, ale budou především každému z Vás nápomocni při řešení jakýchkoliv problémů, týkajících se naší zájmové činnosti. Zvolili jste si je, budou pracovat pro Vás a odpovídají za svou činnost nejen vedení GHS v Praze, ale i Vám. U členu výboru lze se rovněž přihlašovat za člena GHS - budou disponovat přihláškovým materiálem, a později i určitým finančním fondem, který hodláme vytvořit a který by sloužil k financování drobných potřeb naší pobočky. Prostřednictvím výboru pobočky obdrží rovněž každý nový člen členský prukaz Společnosti".

V závěru svého projevu vyzval Dr Plichta přítomné k diskusi o rámcovém programu začáteční činnosti pobočky GHSP v Brně a aby využili vzácné přítomnosti předsedy GHSP Dra Sedláka, který rád odpoví na případné dotazy. Brněnští členové skutečně také využili této příležitosti a v bohaté diskusi přednesli řadu připomínek a přání, které budou předmětem jednání na první, ustavující schůzi nově zvoleného výboru. Tímto slibem byl podnětný, bohatý a radostný první genealogický večer v Brně po 21 hodině ukončen.

ZPRÁVY VÝBORU GHSP

Milan Buben, druhý místopředseda GHSP, se vzdal dopisem ze dne 3. září 1972 své funkce, protože tak považoval za svou morální povinnost při nástupu presenční služby, která mu nedovolí účastnit se zasedání správního výboru.

Komise pro přípravu latinsko- českého slovníčku pro rodopisce znovu žádá členy GHSP, aby jí oznamovali slova ze své praxe, která by si přáli mít ve slovníčku obsažena.

Podzimní zájezdy GHSP byly sestaveny se zřetelem na úspěch loňského podzimního zájezdu do Roztok, na Levý Hradec a na Okoř, který ukázal, jakým překvapením může být pro Pražana okolí jeho města. Proto i letos vedly podzimní zájezdy do okolí Prahy, a byla tak začata

tradice, v níž by mělo být pokračováno. Kromě toho byl uskutečněn zájezd do Lužice, původně chystaný na červen a odložený pro nedostatek noclehů v NDR.

Prvý zájezd dne 9. září, připravený členem výboru GHSP Lad. Procházkou, vedl na východ od Prahy. Prvním cílem bylo tvrziště v Královicích, na němž se zachovala gotická budova obytné věže nad údolím Rokytky v renesanční úpravě a částečně modernisovaná. Doplňkem k tomuto bodu byla návštěva předchozí lidské aglomerace v tomto místě, slovanského hradiště s kostelem sv. Markéty uprostřed hřbitova, v dnešní podobě barokním z let 1739 - - 1740 a s hranolovou věží z 2. poloviny 16. století, která činí při pohledu z dálky protějšek věži tvrze. Velkým překvapením byl druhý navštívený objekt, děkanský kostel sv. Jiří v Hradešíně na nejvyšším místě mezi Prahou a Kolínem. Chrámová stavba se představila jako malebný konglomerát dílčích částí, z nichž nejstarší je románská rotunda z 13. století. V místech její apsidy byla k této části přistavěna gotická loď s užším pětibokým kněžištěm, později doplňovaná sakristií a předsíní na bocích lodi. Dojem z Hradešína byla však překonán kostelem P. Marie v Tismicích. Tato jedinečná trojlodní románská basilika z let 1220 - 1230, zachovaná takřka v původním stavu jen s nepodstatnými pozdějšími úpravami a navíc přiblížená zasvěceným výkladem jejího duchovního správce, jistě zapůsobila na účastníky výpravy mocným účinkem. Po těchto sakrálních stavbách následovaly opět světské památky. Prvou byla výtvarně dokonalá vstupní věž z r. 1470 od Mistra Květoně do bývalého gotického hradu v Tuchorazi, z větší části rozebraného ve druhé polovině 18. století na materiál a přežívajícího navíc již jen v dlouhé budově hospodářského stavení. Druhou památkou byl čtyřkřídlý dvoupatrový renesanční zámek s polygonálními věžemi na rozích v Kostelci nad Černými Lesy. Účastníkům výpravy byl povolen vstup do rytířského sálu ve druhém patře s původními ostěními dveří a dále do zámeckého kostela sv. Vojtěcha s kryptou Smiřických, vynikajícího gotico-renesančního prostoru z let 1568 - 1569 s původními výmalbami a se třemi soudobými cennými oltáři, hlavním s řezaným reliéfem pohřbu Kristova a dvěma křídlovými v lodi, z nichž oltář na evangelijní straně zobrazuje i stavebníka zámku Jaroslava Smiřického ze Smiřic s manželkou Kateřinou z Hazmburka a dětmi. Polední zastávka patřila Kouřimi, jejímu raně gotickému kostelu sv. Štěpána s kryptou pod presbytářem z let 1260 až 1270 a se zvonicí se zvony srdci vzhůru zavěšenými a po obědě jejímu městskému museu. Prohlídka pravěkého oddělení tohoto musea byla úvodem k vyjížďce na zlické hradiště Starou Kouřim s krátkou procházkou po valech. Po návratu do Kouřimě byla ještě podniknuta procházka kolem zachovaných městských hradeb ze 2. poloviny 13. století, zpevněných pilíři plných věží, a malá zajížďka do Molitorova, někdejšího Nového dvora, s prostým barokním zámečkem Řehoře Molitora z Mühlfeldu, jenž patřil v minulém století českému poslanci, okresnímu starostovi kouřimskému a purkmistru města Kouřimě JUDru Hubertu Veselému. Odtud vedla už cesta do Zásmuk k prohlídce bývalého klášterního kostela františkánů Stigmatisace sv. Františka z devadesátých let 17. století, který tu byl založen Šternberky a kde je též pamětní náhrobník báječného vítěze nad Tatary Jaroslava ze Šternberka, práce ze 2. poloviny 17. století, přenesená sem r. 1782 ze zrušeného kláštera bl. Anežky v Praze. Závěr zájezdu patřil prohlídce útočištného zlického hradiště z 9. století v Hryzelech, přes 26 ha velikého s trojím pásem mohutného valového opevnění.

Třídenní autobusový zájezd "Krajem Lužice" se konal ve dnech 15. - 17. září a měl za účel ukázat to nejpodstatnější z krásného kraje, který patřil v minulosti k zemím České koruny. Výprava z pražských i mimopražských členů GHSP a jejich hostí překročila hranice ve Varnsdorfu a zamířila hned do Ochranova (Herrnhut) do archivu Jednoty bratrské, kde již byla očekávána, aby byla podrobně seznámena s museem a obrazárnou. Po zevrubné prohlídce vystavených exponátů, dokumentujících dějiny ochranovské Jednoty bratrské, její vznik příchodem bratří z Kravařska, rodinu jejího zakladatele Mikuláše Ludvíka hraběte z Zinzendorfu, další osudy i její dosud trvající misionářskou činnost v zámoří, byla výprava zavedena ještě na místní hřbitov zvláštní úpravy, kde muži i ženy leží zvlášť po pravici a levici kříže a jednotlivé hroby bez násypů vyznačují ležící desky s nápisy. Z Ochranova vedla trasa zájezdu už do Budyšína přes starožitnou Lubij (Löbau) a Bukecy (Hochkirch), kde Daun porazil r. 1758 vojsko Fridricha II. Po ubytování na dvě noci byl zbytek dne věnován první části prohlídky Budyšína, při níž byly shlédnuty Bohatá věž, radnice, hlavní kostel a jižní část hradeb od Ortenburgu až ke staré vodárenské věži. Druhý den v sobotu byla dána možnost k nákupu upomínkových předmětů a potom byla nastoupena cesta na sever plochým povodím Sprévy. Kolem mohutného chemického kombinátu "Schwarze Pumpe" a dále přes Chóšebuz a okolkou přes řadu dolnolužických vesnic dojela výprava do Lubnjowa (Lübbenau), jenž je výchozím místem pro návštěvu Blat (Błota, Spreewald). Téměř tříhodinová jízda člunem po některém z nesčetných ramen, v něž se tu rozlévá řeka Sprowja, byla navíc zpestřena návštěvou

místního skansenu, původní roubené usedlosti s úplným vnitřním inventářem a potřebným hospodářským a rybářským náčiním, k níž byly přemístěny jiné typy roubených staveb z okolí. Na zpáteční cestě do Budyšína jiným směrem stačila ještě výprava zastavit se v starobylém Kamenci (Kamenz) u pomníku básníka G. E. Lessinga na místě jeho rodného domu. Třetí den ráno byla dokončena prohlídka Budyšína shlédnutím bran, parkánu, hradeb a hřbitova při troskách gotického kostela sv. Mikuláše na severní straně města, načež následoval odjezd do Žitavy k letmé prohlídce jejích památek. Nedělní odpoledne bylo věnováno návštěvě Ojvína. Prohlídka rozsáhlých zřícenin kdysi českého pomezního hradu na mohutném pískovcovém skalním bloku, do nichž jsou vsazeny trosky vznosných oblouků klášterního kostela Karla IV., byla neúmyslným nejkrásnějším závěrem třídenní velmi zdařilé pouti, jaký jen bylo možné výpravě přát. Odtud už vedla zpáteční cesta podél hranic opět k hraničnímu přechodu ve Varnsdorfu a dále do Prahy.

Rozloučením se zájezdovou sezonou 1972 byl krátký výlet do Čech doby vévodské dne 7. října od osmi do šestnácti hodin. Podnětem k tomuto zájezdu byl zájem o Budeč nad Zákolany, hradiště českého kmene z 9. a 10. století s rotundou sv. Petra a Pavla z konce 10. století, vyvolaný knihou Václava Davídka "Co bylo před Prahou" (Praha, Vyšehrad 1971). Autor této knihy měl také účastníky zájezdu po Budči provést, avšak pro velmi vážné onemocnění nemohl svůj příslib splnit. Jako rovnovážný protějšek k tomuto bodu bylo vybráno soudobé české hradiště údajně kněžny Libuše nad Libušínem u Kladna. Tato volba se ukázala být velmi šťastnou, protože toto hradiště uprostřed věnce probarvených a sluncem ozářených lesů s raně gotickým a jen částečně zbarokisovaným kostelíkem sv. Jiří na hřbitůvku s dřevěnou zvonicí se představilo jako neznámý koutek české země, na nějž nelze po jeho návštěvě zapomenout. A nejen na toto hradiště, ale i na 76letého hrobníka Františka Šlégra, který výpravě otevřel kostel, neboť on sám je již sedmou, a, žel i poslední, generací hrobníků Šlégrů na této samotě. Dopolední cesta do Zákolan s rodným domkem presidenta Ant. Zápotockého jako východiska na Budeč byla zpestřena dvěma zastávkami. První zastávka, románská rotunda sv. Maří Magdaleny s podkovovitou apsidou a o něco pozdější věží v Přední Kopanině, byla zároveň pro většinu účastníků prvním překvapením, neboť jen málo Pražanů ví o tomto skvostu architektury pouhé 3 km za Šáreckým údolím. Totéž možno říci o kostelu Narození P. Marie v Holubicích, jenž byl druhou zastávkou. Původní kruhová rotunda s půlkruhovou apsidou z kvádříkového zdiva z let 1224 - 1226 s doplňkem další apsidy a věže z poloviny 14. století vytváří tu celek podstatného visuálního účinku, který znásobuje prohlídka nástěnných náboženských a heraldických maleb v průchozí kobce věže z doby její stavby. Na zpáteční cestě z Libušína přes Slaný mohla být ještě uskutečněna byť jen krátká zastávka ve Smečně, stačící alespoň k vnější prohlídce renesančního zámku Martiniců a k prohlídce velmi cenného trojlodního sálového kostela N. Trojice se síťovou klenbou a velmi cenným inventářem. O zdar tohoto zájezdu se zasloužili členové GHSP K. Pekárek z Horoměřic a Ing. V. Babuška z Kladna.

NAŠE ROVY

Václav Ružek, Praha 8, Státní úředník v.v., nar. 28. 9. 1896, zemř. 19. 8. 1972. Zabýval se rozrodem Růžků a s nimi spřízněných rodů.

PhDr Jan Doležal, okresní archivář v Litvínově, nar. 30. 5. 1920, zemř. 18. 10. 1972. Zabýval se genealogií feudálních rodů usedlých na statcích v severo západních Čechách.

Josef Kobr, Nové Jirny, o. Praha - východ, poštovní kontrolor v. v. a rodopisec, nar. 15. 10. 1902, zemř. 26. 10. 1972.

Čest jejich památce.

Potud národ svůj, pokud šetří svých památek.

Karel J. Erben

Vlad. J. Sedlák:
ERB SKALICKÝCH ZE SKALICE

V poslední době byl GHSP předložen obraz erbu, novodobá prostá kresba tužkou pastelkami kolorovaná, která však při vší své neumělosti si zachovávala charakter pozdního 16. století a vykazovala, že byla dělána podle nějaké původní renesanční předlohy. Už tato okolnost ji odlišovala od běžných padělků 19. století, projevujících bezpečně pečet doby jejich vzniku, a kromě toho zarážel i nápis nad erbem, který určitě pravil "ERB neboližto znamení wladyctví dán jest L. P. 1576 Janowi Skalickýmu, aby se psáti mohl Skalický ze Skalice". Navíc zachovala se tato heraldická kresba v rodině, pocházející po přeslici z rodu Skalických. Všechny tyto okolnosti byly podnětem k rozsáhlému pátrání, avšak ani v Saalbücher a Deskách zemských ani v aktech České dvorské komory a různých soukromých sbírkách, jichž vlastní feudální oddělení pražského Státního ústředního archivu několik, navíc pak ani v příslušných říšských aktech ve Vídni nebyla nalezena jediná stopa po nějakém erbovním listu Skalických ze Skalice. Při tom zná tento erb i Vojtěch Král z Dobré Vody [1] a jeho popis se liší od předložené kresby v podstatě jen v barvách.

Podle předložené kresby byl erbem Skalických ze Skalice modrý štít se stříbrným klínem, doprovozeným dvěma stříbrnými hvězdami a pokrytým obrazem červeného lva ve skoku na skále téže barvy. Klenotem byla tři pštrosí pera, stříbrné, modré a červené, na turnajské přilbici s červeno stříbrnými a modro stříbrnými fafrnochy (obr. 18). Král uvádí zlatý hrot, doprovozený dvěma zlatými hvězdami, lvu klade do pracek kámen a pera v klenotu hlásí červené, modré, červené, barvy přikryvadel neuvádí.

Jestliže byl roku 1576 vydán list na erb a přídomek Janu Skalickému, pak tuto zprávu dobře doplňuje A. Schimon [2], který stručně oznamuje: "Adelstand 1580". Tu by šlo tedy o přijetí erbovníka do rytířského stavu. Český titulář z r. 1589 skutečně také uvádí Václava Skalického ze Skalice v Příbrami mezi příslušníky stavu rytířského a vladyckého, a zřejmě týž Václav se nachází mezi rytířským stavem na všeobecném zemském sněmu, držaném r. 1608, na němž byl i relátorem k Deskám zemským [3]. Tuto stopu po Skalických ze Skalice do Příbramě možno ještě rozšířit dík laskavosti emeritního příbramského archiváře Jindřicha Bezděky, který sdělil následující.

Václav Skalický ze Skalice byl synem Jana Skalického, jemuž nejvyšší mincmistrovský úřad listem z 11. června 1577 zakázal rybolov v rybníčku u císařské hutě v dnešním Podlesí [4]. Paní Skalická po něm ovdovělá se provdala znovu za Jana Špringara ze Sali, výběrčího daní v kraji Práchenském, který již r. 1551 koupil od Jana Vojíře z Učedělic dvůr v tzv. Sobolových Hatích jižně od Příbramě (dnes Hatě, pátá městská čtvrť); bližší data této koupě nejsou však známá, ježto se o ní zachoval jen stručný údaj [5]. Po těchto rodičích držel Sobolovy Hatě od r. 1585 zmíněný Václav Skalický, do r. 1584 správce statku příbramského za vlády paní Kateřiny Lobkovicové-Lokšanové a potom správce komory až do úplného osamostatnění se Příbramě zakoupením vůkolních vesnic. Tehdy r. 1610 prodal Václav Skalický Hatě a svůj dům v Příbrami Tobiáši Bechyňovi z Lažan [6] a ztratil se z paměti města.

Vedle Václava žila tehdy Barbora Skalická ze Skalice, která r. 1604 kšaftovala na Starém městě pražském. Tato Barbora, v prvém manželství provdaná za Samuela Hrocha z Mezilesic a ve druhém za Kašpara ml. Ruckýho z Rudz, J. Mil. komorního služebníka, byla dcerou Adama Skalického ze Skalice a jeho manželky Anny z Perettu, dcery Prokopa z Perettu a Kateřiny Albínky, dcery Jana Albína [7].

1 Král, Heraldika, str. 312
2 Schimon, Verzeichniss des Adels von Böhmen.
3 St. Ú. Archiv, Zeechova sbírka.
4 SÚAr., Sm - Montana 5/254.
5 SK-Univ. knih. Praha, rkp. XVII E 28: Vincence a Sct. Vilhelmo sborník výpisů o českých rodinách šlechtických.
6 OAr Příbram, kniha pamětní červená města Příbramě, fol. 289.
7 SÚAr, herald. sbírka Lad. Janovského, citován Teige I.

Kdo nedělá nic pro druhé, nedělá nic pro sebe.

Goethe

Alois Přibyl:

NEZNÁMÉ ERBY NĚKOLIKA ČESKÝCH A MORAVSKÝCH VLADYCKÝCH A ERBOVNÍCH RODŮ Z 16. A 17. STOLETÍ

Při průzkumu starých archiválních pramenů, hlavně genealogicko-heraldických, uložených v různých českých archívních fondech i v soukromých sbírkách, se nacházejí erbovní listy nebo záznamy o nobilitacích mnoha rodin, povýšených českými panovníky do vladyckého stavu, jejichž erby nejsou zmíněny nebo vyobrazeny v žádné české heraldické publikaci, ani v pracích nebo soupisech cizích heraldiků nebo genealogů. Jak jsem upozornil již ve svém článku "Neznámé znaky několika českých a moravských rodů" (GH - Listy), hodlám seznámit naši heraldickou a genealogickou veřejnost s těmito nově zjištěnými nebo málo známými rody a jim propůjčenými znaky, které jsou vlastně novum pro českou i evropskou heraldiku. Některé níže zmíněné rody jsou uvedeny v seznamech českých šlechtických a erbovních rodin, které uveřejnili A. v. Doerr[1]), V. A. Král[2]), A. Schimon[3]) a další badatelé. Z těchto knih cituji v následujícím textu jen ony, které přinášejí víc než pouhý odkaz na původní pramen.

Z velkého množství málo známých rodů uvádím tak jen ty rodiny, jejichž znaky nebyly až dosud zveřejněny. Jsou to:

Bulan ze Strenic,
Burian ze Škudel,
Bušek, Maršan a Plečka z Vořechoviček,
Dvořák z Freygranu,
Jílek ze Statenic,
Kalenický z Kolku,
Okrouhlický z Divišova,
Ouštitský z Klenče,
Pelhřimovský z Greyffenfelsu,
Prostějovský z Droždovic,
Prostimiřský,
Rychter z Wolframsdorfu,
Sedzkoň a Straka,
Šíp z Radúškova,
Taubenberger z Taubenbergu,
Tišňovský z Mackovic a
Vodolevský z Sprostuhřan.

Tyto rody jsou zde uvedeny abecedně, ale při popisu znaků je přihlíženo k datu povýšení a získání rodového erbu. Proto jsou v textu jednotlivé rody uvedeny podle data udělení erbovního listu nebo šlechtického diplomu v rozmezí asi 100 roků, počínaje nejstaršími (r. 1531) a konče nejmladšími (r. 1637).

Převážné většině těchto českých a moravských novoštítných rodů byl udělen vladycký stav nebo jen erbovní list v 16. století; pouze jediný zde zmíněný rod byl povýšen v první polovině 17. století (Pelhřimovští). Příslušníci těchto 17 rodů žili na území bývalé České koruny, většinou jako erbovníci a měšťané v různých českých nebo moravských městech, všichni náleželi k české národnosti, soudě podle českého textu udělených erbovních listů.

Při této příležitosti bude vhodné zmínit se zde o predikátech nově povýšených vladyků a erbovníků, kteří, především za králů Ferdinanda I. až císaře Rudolfa II. dostávali svoje přídomky nikoliv podle skutečného majetku a sídla (hradu nebo tvrze), ale většinou podle místních jmen, odkud pocházeli nebo kde žili, popř. kde měli nějaký drobný majetek. Někteří žadatelé uváděli v žádostech o povýšení do vladyckého stavu a udělení erbu i titulu přání utvořit svůj predikát z rodového jména, jako např. Hájkové z Hájku, Jelínkové z Jelení Hory, Štiřínové ze Štiřína, Taubenbergové z Taubenberka, Vokounové z Vokounštejna, Závětové ze Závětic a pod. V poslední třetině 16. a počátkem 17. století dostali někteří povýšení přídomek libovolně vytvořený, často znějící zcela nesmyslně. Někdy to byly predikáty, naznačující obsah uděleného erbovního znamení, často v češtině nebo i v němčině nesmyslně znějící, jako např. Bledinové z Fialového Kamene, Dvorští z Gryfí Hory, Pelhřimovští z Greyffenfelsu, Podhradští z Vlčí a Psí Hory, Štěpánek z Vltavy, z Koněhvězd, z Mořežab, z Velryby a j

Některé rodiny dostaly od panovníka erb a vladycký stav, ale přídomek jim nebyl udělen (na př. Sedzkoň, Straka, a j.). Podrobně se touto otázkou zabýval V. Klecanda ve své studii "Tři kapitoly o českomoravských erbovnících"[5]), na níž čtenáře odkazujeme.

Nyní přistupme k popisu znaků jednotlivých zde uvedených rodin, spolu s uvedením data jejich povýšení a jménem zakladatele každého novoštítného rodu:

1) Burian ze Škudel

V druhé čtvrtině 16. století objevuje se v Čechách novoštítný rod vladyků ze Škudel. Král Ferdinand I. udělil dědičně Burianovi a jeho manželským potomkům vladycký stav v království Českém, dovolil mu psát se ze Škudel a zároveň mu vysadil tento znak: Štít podélně rozdělený, jehož pravé pole bylo zlaté a v něm modrá štika, kdežto levé černé s bílým, resp. stříbrným vepřem, oba hřbety k sobě obrácenými. Kolčí přilba (s točenicí ?) nesla jako klenot zlatou štičí hlavu, přikryvadla černo zlatá (obr. 1).

Tento majestát na erb a titul byl vydán ve Špýru v pondělí po sv. Jeronýmu, t. j. 2. října 1531. Zkrácený text původního erbovního diplomu je uveden v registrech majestátů, vyšlých z české královské kanceláře v letech 1531 - 1538 (St. Ú. Ar., Saalbücher 283, fol. 5).

Zatím nevíme nic bližšího o tomto rodu. Není vyloučeno, že při hledání v různých archívních fondech na území ČSR bude možno objevit některé členy tohoto rodu, popř. i samotného zakladatele Buriana ze Škudel, a dozvědět se něco o jeho osudech a působení, jak dlouho on a jeho rod žil, kdy a kde vymřel, nebo zdali někteří jeho potomci nežijí dodnes.

2) Ouštitský z Klenče

Zakladatelem tohoto erbovního rodu byl Jakub Ouštitský (psáno Ausstitsky), kterému Ferdinand I. jako král český udělil dne 10. března 1534 majestát na erb a titul z Klenče (psáno z Klencžie). Podle zachovaného zápisu v registrech majestátů (St.Ú.Ar., Saalbücher sv. 283, list 58) dostal Jakub Ouštitský prostý, ale charakteristický znak: Štít hřebíčkové (= hnědé ?) barvy s dvěma černými zkříženými šípy a kolčí přilbu s přikryvadly a točenicí barev hřebíčkové a černé, nesoucí jediné pštrosí péro hřebíčkové barvy vzhůru stojící. (obr. 2). Původní erbovní list byl vydán na hradě Pražském v úterý po neděli postní, t. j. 10. března 1534. Ani o tomto novoštítném rodu není zatím více známo. Odchylný znak měl starý vladycký rod Kleneckých z Klenče, s nimiž měli Ouštitští shodný přídomek. Naproti tomu téměř shodný štít měli Ouštitští s Valatky z Klenče, Posledně zmíněný rod měl ve štítě dva šípy napříč položené a za klenot jednu střelu.[6]) Podle Krále[7]) a Meraviglia[8]) měli ale červený štít s dvěma bílými napříč položenými střelami a mezi nimi třetí, obrácenou doleva (podle Krále doprava) a nad přilbou tři pštrosí péra, dvě červená a prostřední stříbrné. Není zcela vyloučeno, že Valatkové z Klenče přijali Ouštitské k erbu a titulu, což král Ferdinand I. potvrdil, ale znak poněkud pozměnil. Ze zachovaného textu to ale není zřejmé.

3) Bušek, Maršàn a Plečka z Vořechoviček či Ořechoviček

Slovutným Matějovi Maršanovi (psáno Marssanowi), Matoušovi Buškovi (psáno Busskowi) a Urbanovi Plečkovi (psáno Pleczkowi) z Vořechoviček (psáno z Worzechowiczech) byl dán erbovní list Ferdinandem I. na hradě Pražském v pondělí po sv. Trojici, t. j. 28. května 1537. Udělený erb byl "štít na dvé pošíkem rozdělený, vrchní polovice černá a spodní červená, a v tomto štítu kuoň plesnivý (= šedý) na skále zadníma nohama stojící a pošíkem přes to rozdělení stítu předníma nohama na huoru vskakující, majíc kštici pletenú a vocas zavázaný, nad tím štítem helm, na kterémžto přikryvadlo neboližto fafrnochy černú a červenú barvú potažené doluov visí, nad tím vším tři pera pštrosová, první pero z pravé strany černé a z levé strany červené a prostřední bílé" (obr. 3). Zápis o tomto stavovském povýšení je uveden v registrech majestátů z let 1531 - 1538 (St. Ú.Ar., Saalbücher 283, list 131).

O zakladatelích těchto tří rodů a jejich potomcích nevíme zatím nic bližšího. Ze shodného přídomku i erbu lze soudit, že Bušek, Maršan a Plečka byli přijati jako erbovní strýcové k erbu a titulu Řehoře Váchy z Vořechoviček, jemuž Ferdinand I. udělil 18. září 1533 týž erb[9]) Ferdinand I. zřejmě toto strýcovství potvrdil, leč v starých registrech majestátů není toto předpokládané strýcovství ani uvedeno, ani naznačeno.

4) Prostimiřský

Další erbovní list byl vydán téhož dne (28. května) roku 1537 Janu Prostimiřskému (psáno Prostimirzsky), jemuž český král Ferdinand I. propůjčil právo užívat modrého štítu se zlatou královskou korunou při spodku, z níž vyrůstal jednorožec přirozené barvy až po zadní kýty. Nad štítem spočívala kolčí přilba s korunou a třemi černými pštrosími péry, přikryvadla černo zlatá (St. Ú. Ar., Saalbücher 283, fol. 130 v; obr. 4).

Erb udělený Janu Prostimiřskému, o jehož původu, povolání a potomcích, měl-li vůbec nějaké, zatím nic nevíme, je velmi podobný erbu starého moravského vladyckého rodu Lhotských ze Ptení (A. Sedláček[10]). Rozdíly mezi oběma znaky záležejí jen v rozdílném zbarvení jednorožce a v barvách klenotu, t. j. pštrosích pér. Zatím co ve znaku Lhotských byl vyskakující jednorožec zlatý, u Prostimiřského měl přirozenou barvu. Tři péra u prve zmíněného erbu byla dvě zlatá a jedno modré, kdežto u druhého byla všechna tři péra černá. Není proto vyloučeno, že byl Jan Prostimiřský v nějakém, blíže neznámém vztahu k Lhotským ze Ptení.

5) Šíp z Radúškova

Třetí, téhož dne jako oběma výše zmíněným erbovníkům vydaný erbovní list byl adresován slovutnému Václavu Šípovi (psáno Ssipowi), který jej dostal od krále Ferdinanda I. za své zásluhy s právem užívat dědičně přídomku z Radúškova a bílého (resp. stříbrného) štítu s jedlovou větví přirozené barvy od spodu až k vrchu stojící. Na štít byla vložena kolčí helma s modro bílými fafrnochy a patrně i s točenicí týchž barev, na níž stála táž ratolest jedlová jako ve štítě (St. Ú. Ar., Saalbücher 283, fol. 131, obr. 5).

Tento erbovní list, vydaný na Pražském hradě v pondělí po sv. Trojici, t. j. 28. května 1537, byl již zmíněn u Jos. Pilnáčka[11]). Podle zcela rozdílného znaku nebyli tito Šípové příbuzní se starým moravským rodem Šípů z Branice[12]), jak by se mohlo soudit podle shodného rodového jména.

6) Sedzkoň a Straka

Král Ferdinand I. udělil dne 9. května 1538 za vojenské zásluhy dědičný vladycký stav Janu Sedzkoňovi a Šimonu Strakovi s právem užívat níže popsaného znaku, ale žádný přídomek nebyl jim tehdy darován. Udělený znak byl modrý se zlatým stoupajícím půlměsícem (s rohy obrácenými vzhůru), nad nímž se vznášela zlatá šestipaprsčitá hvězda. Kolčí přilby se zlato modrou točenicí a právě tak zbarvenými feflíky nesla tři modrá pštrosí péra, přikryvadla byla modro zlatá (obr. 6).

Zápis o udělení vladyctví a znaku se nalézá v uváděném svazku register majestátů na listu 171 - 172 a nese datum v Praze ve čtvrtek po sv. Stanislavu, t. j. 9. května 1538 (St. Ú. Ar. Saalbücher 283, fol. 171 - 172).

O zakladatelích obou novoštítných vladyckých rodů, Šimonu Strakovi a Janu Sedzkoňovi, víme jen, že žili v 16. století a podle zmínky regestu erbovního diplomu se účastnili vojenských tažení. Kde žili a čím se potom zabývali, zatím nevíme. Přestože jejich znak nebyl popsán ani vyobrazen v žádné české nebo cizí heraldické publikaci, je značně podobný znakům několika českých vladyckých rodů, jako Bezdědických z Bezdědic, Kyselovských z Kyselova, Pavlovských z Pavlovic, Vřesovců z Vřesovic, Volanských z Volanic i mnoha slezských a polských šlechtických rodů znaku "Leliwa". Jediný rozdíl mezi znakem Sedzkoně a Straky a těchto vladyků záležel v opakování se erbovního znamení na chocholu z pavích per, kdežto Sedzkoň a Straka měli jen tři modrá péra bez hvězdy. Obdobně uspořádaný znak měl i známý krumlovský rožmberský purkrabí Jetřich Slatinský ze Slatinky († 1591), jehož náhrobní kámen je zasazen do zdi kaplanského domu proti kostelu sv. Víta v Českém Krumlově. Rod Slatinských měl ale štít červený (?) se stoupajícím zlatým půlměsícem a nad ním hvězdu téže barvy a za klenot pár červených (?) orlích křídel a mezi nima opět zlatou hvězdu[13]).

7) Bulán ze Strenic

Zakladatelem tohoto novoštítného rodu byl Václav Bulan, který obdržel za svoje zásluhy od Ferdinanda I. erbovní list a vladycký stav s povolením užívat napříč dělený štít (nahoře červený a dole modrý) s párem, zkřížených železných kraců (či kratců) se zlatými topory. Na štít byla vložena kolčí přilba s točenicí červeno modrých barev a právě tak barevnými feflíky a fafrnochy, nesoucí pár zkřížených havířských kratců ze štítu (obr. 7).

Původní erbovní list byl vydán v Olomouci v sobotu na den sv. Petra a Pavla, t. j. 29. června 1538, jeho regest je zapsán v registrech majestátů na listu 184 b (St. Ú. Ar., Saalbücher 283).

I když znak tohoto rodu byl zmíněn M. Kolářem[14]), není uveden popis klenotu a barvy přikryvadel. Proto je zde uveden popis celého erbu. M. Kolář ale omylem uvádí přídomek ze Stěnic, místo správného ze Strenic (původně psáno "ze Strennycz"). Také A. Doerr[15]) a V. A. Král[16]) uvádějí nesprávně rodové jméno Bulanow nebo Bulanov místo správného Bulan. Původ predikátu, který byl Bulanům udělen, může být odvozen od názvu farní vsi Strenic nedaleko Mladé Boleslavi.

Obrázek 1

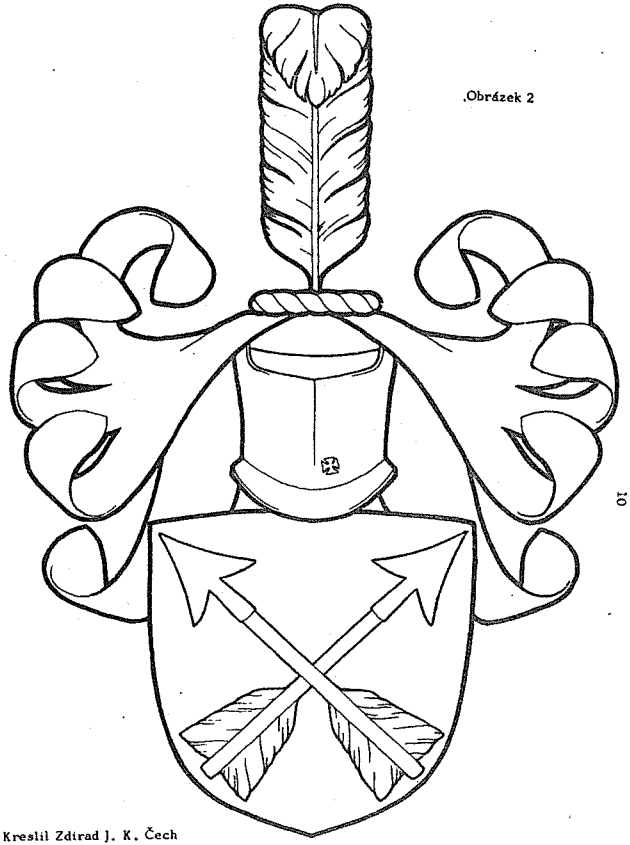

Obrázek 2

Kreslil Zdirad J. K. Čech

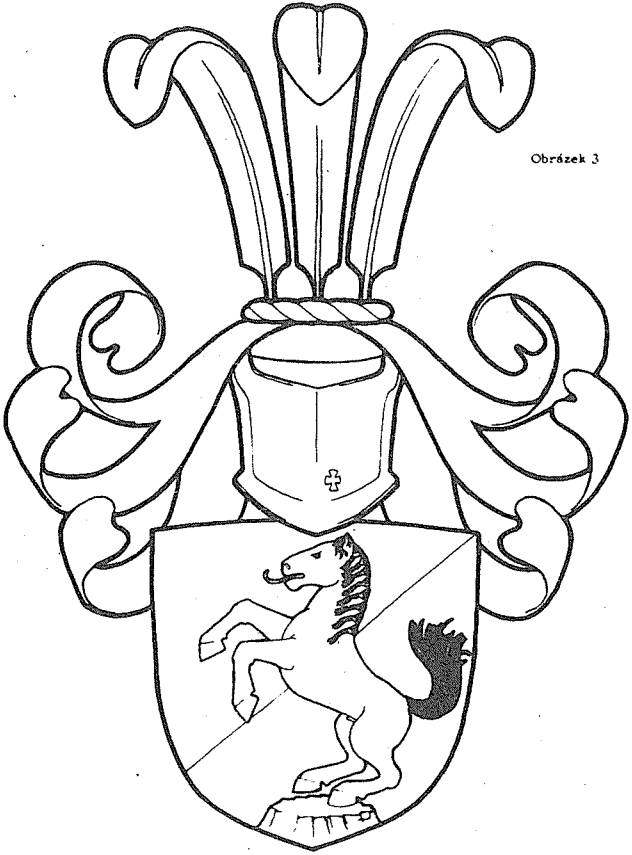

Obrázek 3

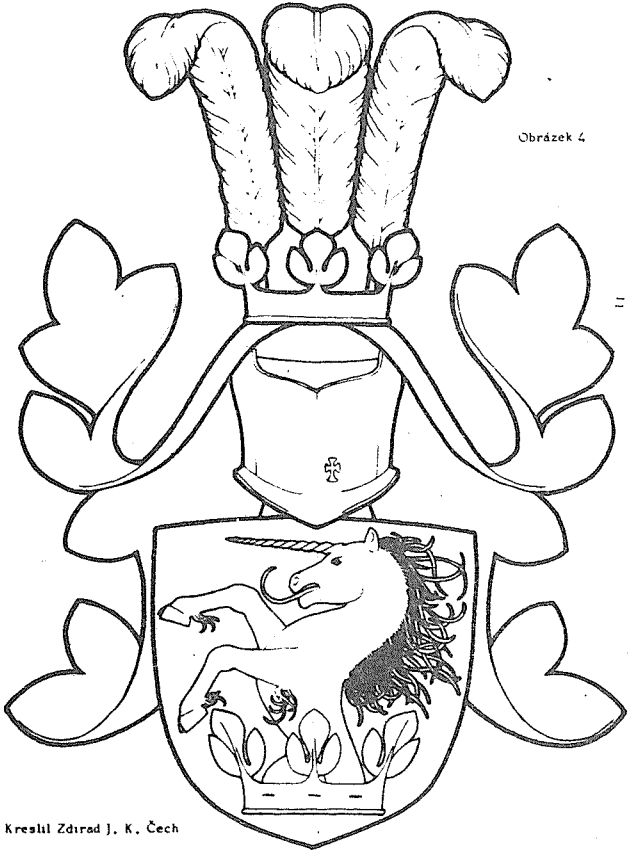

Obrázek 4

Kreslil Zdirad J. K. Čech

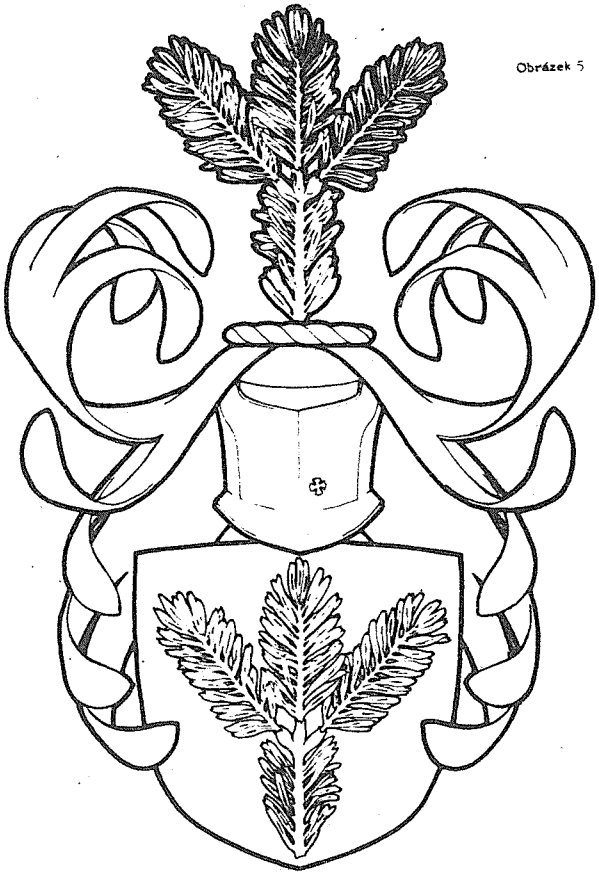

Obrázek 5

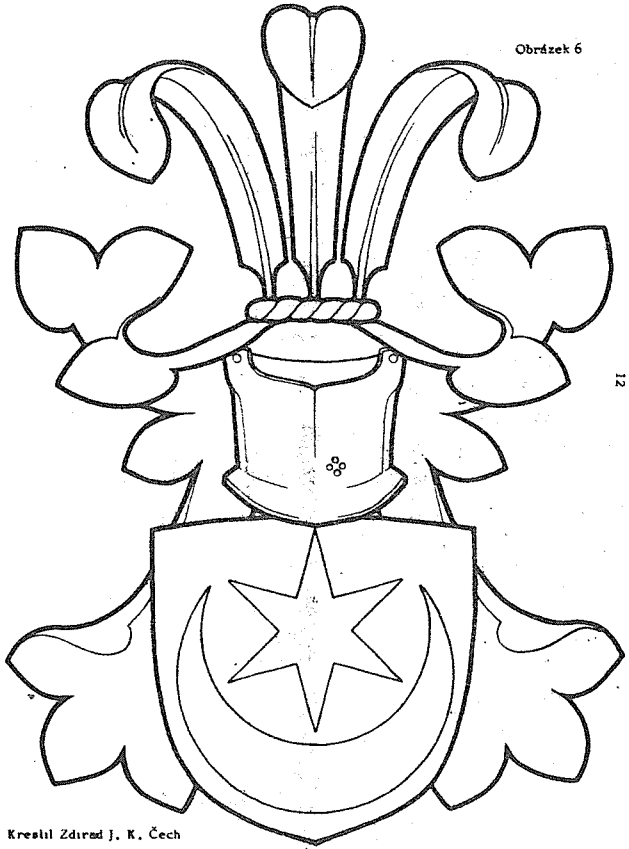

Obrázek 6

Kreslil Zdirad J. K. Čech

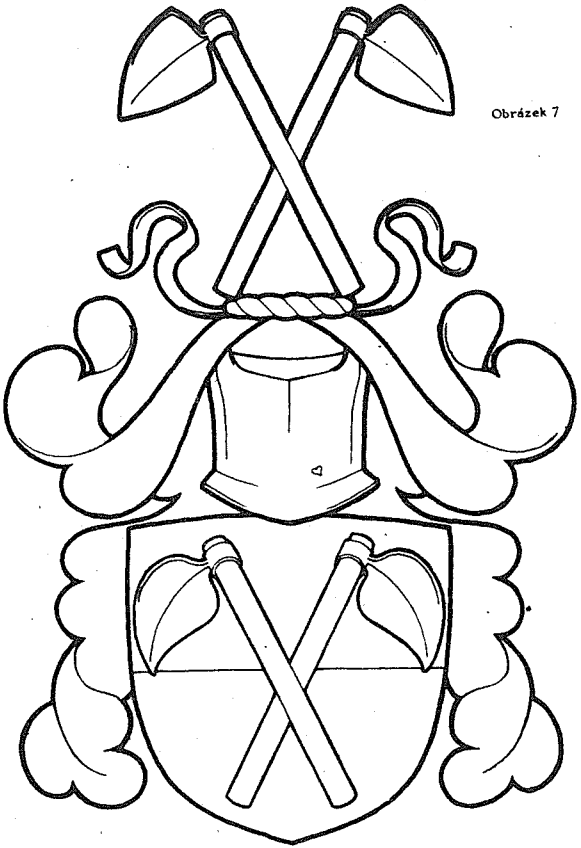

Obrázek 7

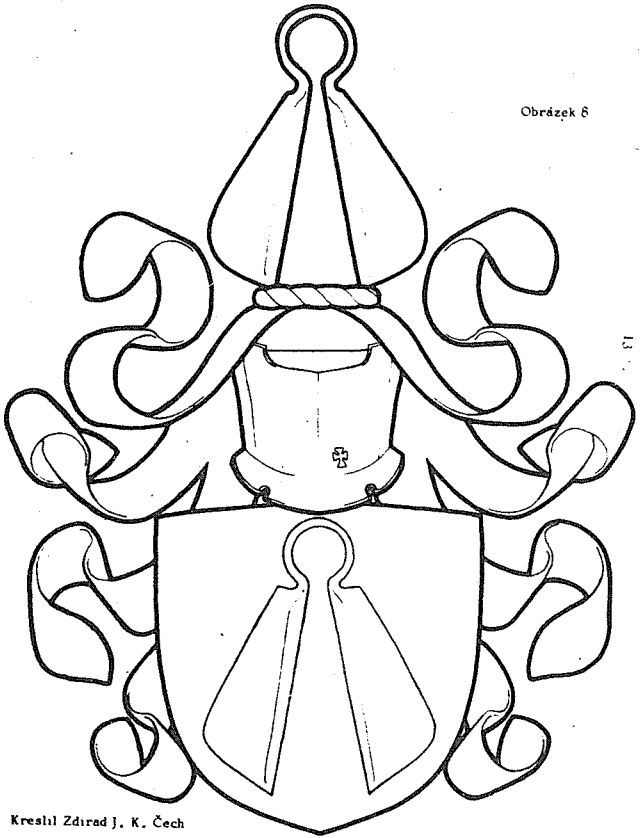

Obrázek 8

Kreslil Zdirad J. K. Čech

Obrázek 9

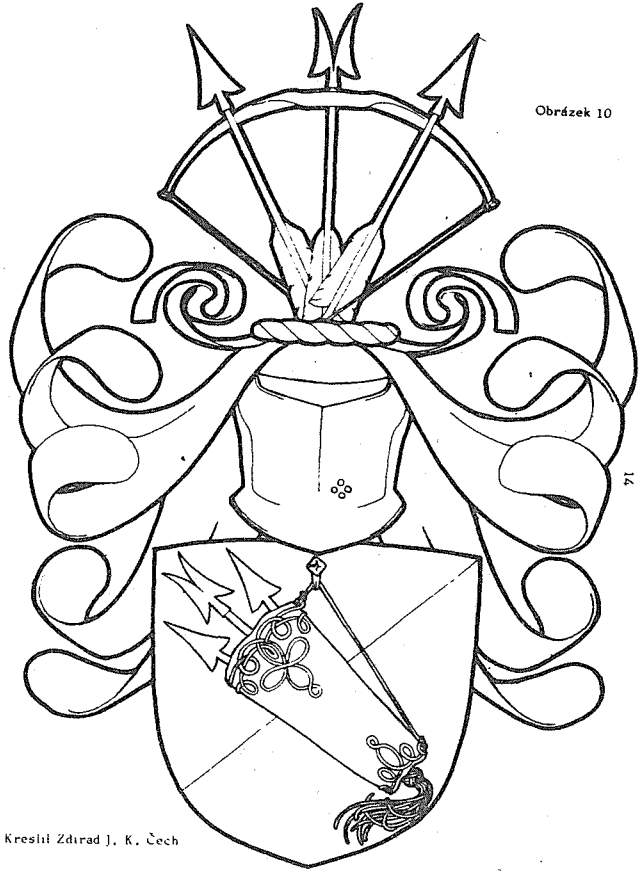

Obrázek 10

Kreslil Zdirad J. K. Čech

Obrázek 12

Kreslil Zdirad J. K. Čech

Obrázek 11

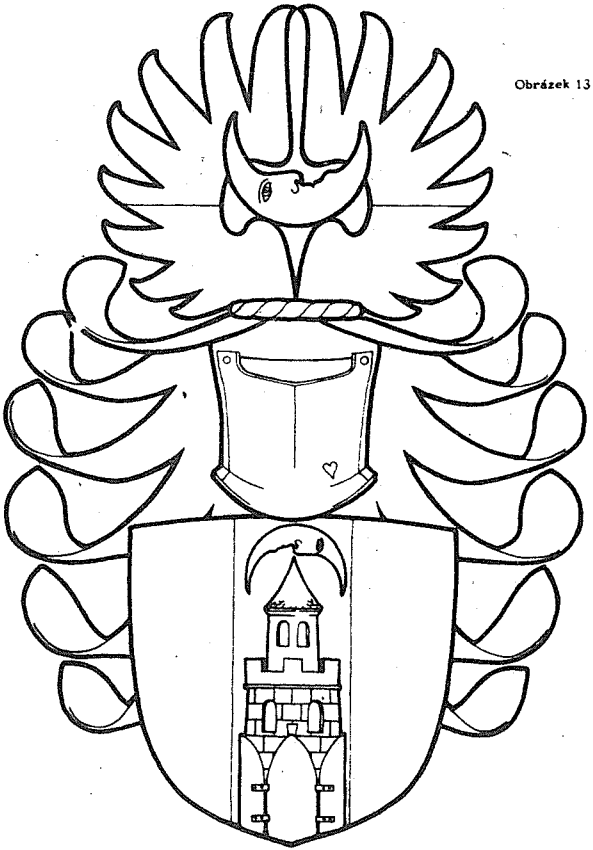

Obrázek 13

Obrázek 14

Kreslil Zdirad J. K. Čech

Obrázek 15

Obrázek 16

Kreslil Zdirad J. K. Čech

Obrázek 17

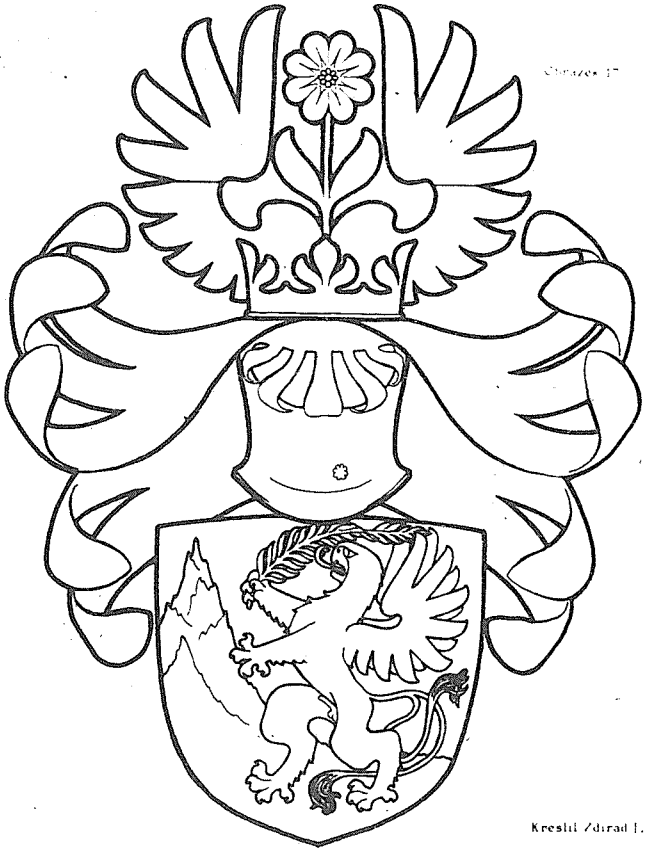

Obrázek 18

Kreslil Zdirad J. K. Čech

Znamení páru zkřížených havířských motyk či kraců je odlišné od znamení zkřížených hornických kladiv (želízka a mlátku). V. Král zaměnil ve své "Heraldice" (str. 159) krace za zkřížená hornická kladiva, což není správné. Tato kladiva (mlátek a želízko) byla používána v hornictví na dobývání zlatých, stříbrných nebo železných rudních žil v celistvých horninách, kdežto krace (neboli motyčky) byly používány na rozhrabávání a shrnování naplavených písků a měkkých rozpadlých hornin při rýžování zlatonosných náplavů a pod. Proto je třeba i v heraldice rozeznávat tyto rozdílné středověké hornické nástroje a jejich používání, jak to činili staří horníci i heraldici. M. Kolář[17]) zcela správně rozeznává rozdíly mezi těmito hornickými nástroji, ale nesprávně užívá názvu nosatec (str. 210) pro želízko. V. Vojtíšek užívá ve své knize "O pečetech a erbech měst pražských i jiných českých" (str. 35) názvů německého původu šlégle a pemrlice. Ve středověkém hornictví se při dobývání rud užívaly vždy jen želízko a mlátek. Typické krace byly např. ve znaku Šiců z Drahenic nebo Nosákovců z Čímě. Blasony znaků obou zmíněných rodů jsou rozdílné od barev znaku Bulana ze Strenic.

8) Kalenický z Kolku

Rovněž tento novoštítný rod byl povýšen dědičně králem Ferdinandem I. do vladyckého stavu. Tehdy dostal Jan Kalenický za svoje zásluhy erbovní majestát na vladycký stav a titul, aby se mohl psát z Kolku, a zároveň mu byl udělen modrý štít s "postřihačskými neboli ovčáckými" nůžkami. Nad štítem spočívala kolčí helma s točenicí a přikryvadly červeno modrými a na ní opět postřihačské nůžky jako ve štítě (obr. 8).

Erbovní majestát byl vydán na Pražském hradě, v úterý před sv. Žofií, t. j. 14. května 1538, a záznam o jeho udělení je zapsán ve zmíněných registrech (St. Ú. Ar., Saalbücher 283, fol. 178 v - 179).

Přestože o povýšeném, ani o jeho rodu není zatím nic dalšího známo, připomínáme jen, že znak s postřihačskými můžkami nosili ve svém rodném erbu také staří čeští vladykové z Broumovic, z Křečovic, z Petrovic na Sedlčansku aj. [srovn. M. Kolář[18]) a A. Sedláček[19]), dále A. Sedláček: Hrady...[20])]. Doerr a Král uvádějí nesprávně přídomek Kalenických, první[21]) píše "von Kolln", kdežto druhý[22]) "z Kolína" resp. "von Kolin".

9) Rychter z Wolframsdorfu

Erb tohoto novoštítného, o němž nevíme víc, než že byl moravského rodu, je černo modře dělený, v horní černé polovině vyrůstá půl zlatého jednorožce, kdežto v dolní modré jsou tři zlaté hvězdy v poměru 2 : 1. Na korunované kolčí přilbě je pár rozevřených orlčích křídel napříč dělených, z nichž pravé je modro zlaté a levé zlato modré a mezi nimi vyrůstá zlatý jednorožec. Přikryvadla vpravo modro zlatá a vlevo černo zlatá (obr. 9).

Tento znak dostal Pavel Rychter od císaře Rudolfa II., spolu s povýšením do vladyckého stavu a právem psát se z Wolframsdorfu (psáno "z Wolfframsdorfu") listem, vydaným ve Vídni v pondělí po sv. Jiljí, t. j. 2. září 1583; jeho téměř doslovný opis je uveden v Saalbuchu ve svazku 12 a, na listu 83.

10) Vodolevský z Sprostuhřan

Neznámého dne roku 1589 udělil císař Rudolf II. z české kanceláře vladycký stav a predikát z Sprostuhřen (psáno "Wodolewsky z Sprostuhržan") Václavu Vodolevskému řečenému Rormeisterovi za zásluhy jeho syna Ludvíka Vodolevského z české kanceláře. Kdy a kde byl erbovní majestát vydán, není v Saalbuchu (sv. 12 a, list 213 - 214) uvedeno.

Udělený znak je z heraldického hlediska velmi pěkný, neboť štít je pošikem dělený s horním pravým polem stříbrným a levým dolním červeným. Do něho je vložen na zlatém hřebu zavěšený modrý toulec se zlatým lemováním a řemenem a s třemi šípy ven z něho vyčnívajícími se stříbrnými hroty, z nichž prostřední má hrot rozdvojený. Kolčí helm s točenicí zlato modro bílo červenou a s feflíky z ní splývajícími, vpravo modro zlato modrými a vlevo červeno bílo červenými nese napjatý luk zlatý s třemi vzhůru směřujícími stříbrnými šípy s červeným opřením a hroty jako ve štítě. Přikryvadla modro zlatá (obr. 10). A. Doerr[23]) a V. A. Král[24]) uvádějí mylně povýšeného jako Matyáše Vodolevského místo správného Václava. Naproti tomu Č. Zíbrt[25]) zmiňuje místo Vodolevských rodinu Vodulejovských z Prostěřen nebo na jiném místě Vodulejovské z Prostiřen a odkazuje na A. Schimona, Adel, str. 190. Jinak o této rodině není známo nic, takže ani nevíme, jaké byly její životní osudy a měla-li pokračovatele.

11) Okrouhlický z Divišova

Císař Rudolf II. dal jako král český vladycký stav Janu Divišovi Okrouhlickému (psáno Wokrouhlicky) s právem užívat přídomku z Divišova a níže popsaného znaku. Udělený erb měl modrý štít rozdělený červeným pruhem pošikem, na němž ležel stříbrný klíč. V pravém horním a v levém dolním modrém poli byl zlatý půlměsíc s lidskou tváří hledící na zlatou šestiparsčitou hvězdu v horním poli stoupající a v dolním klesající. Na kolčí přilbě s červeno modrou točenicí a stejně zbarvenými feflíky i farnochy stál pár složených orličích křídel, pravé (spodní) červené bez znamení, kdežto levé (svrchní) modré s červeným pruhem pokosem se stříbrným klíčem jako ve štítě a doprovozeným dvěma zlatými hvězdami. (obr. 11).

Původní erbovní diplom byl vydán na Pražském hradě v pondělí po provodní neděli, t. j. 6. dubna 1592 a jeho opis je uveden v Saalbuchu, sv. 12 a, list 327 v až 328 v. Přídomek "z Divišova" mohl být odvozen od města Divišova u Šternberka, okr. Benešov.

Na základě další prosby Jana Diviše Okrouhlického dovolil císař Rudolf II. dne 10. srpna 1593, aby téhož znaku, stavu a titulu mohl užívat jeho bratr Samuel Dionys Okrouhlický. Tím vlastně povolil, aby Samuel D. Okrouhlický byl přijat k erbu a titulu svého bratra Jana Diviše Okrouhlického (srovn. Saalbuch, sv. 12a, list 376 - 379v).

O obou bratrech Okrouhlických nebo jejich případných potomcích nevíme zatím nic. S rodem Okrouhlických z Kněnic, příbuzní nebyli. V erbu Okrouhlických z Kněnic byly černé beraní rohy na zlatém štítě.

12) Jílek ze Statenic

Dne 6. července 1595 dovolil císař Rudolf II. na základě podané žádosti o udělení erbu a titulu, aby Jakub Jílek (psáno Gilek) mohl užívat vladyckého stavu v Českém království a přináležejících zemích s přídomkem ze Statenic (psáno "ze Statenicz") a erbu obrněné paže v lokti ohnuté na červeném štítě, držící v ruce stříbrný tulich se zlatým jílcem. Korunovaná kolčí přilba nesla paži s tulichem jako ve štítě, přikryvadla byla červeno modrá (obr. 12).

Udělený erbovní list, jehož téměř doslovný opis je uveden v Saalbuchu, sv. 12 a, list 335 r v, byl vydán na Pražském hradě ve čtvrtek po sv. Prokopu, t. j. 6. července 1595. Jméno predikátu mohlo být odvozeno od Statenic, vesnice ležící na sz od Prahy - Dejvic. Shodný přídomek ze Statenic měli též vladykové Kalendové ze Statenic, jejichž rodový znak byl velmi obdobný, ruka s mečem[26]. Není proto vyloučeno, že byl Jílek přijat k erbu Kalendů ze Statenic. Šlechtický stav, který byl později (26. 4. 1618) potvrzen císařem Matyášem Matěji Michalovi ze Statenic (Saalbuch, sv. 22, list 305 r v), náležel patrně Kalendům. Jílky ze Statenic zmiňuje V. J. Pelikán[27]. L. Matásek upozornil, že Jakub Jílek ze Statenic měl ve farní obci Ořechu u Prahy vlastní svobodný statek, který r. 1614 odkázal Janu Jiřímu Pětikostelovi z Aventina a Matouši Michalovi z Prahy, jelikož neměl potomků. V ořešském kostele byly dva náhrobky s erbem Jílků ze Statenic.

13) Dvořák z Freygranu

Téhož roku udělil císař Rudolf II. vladycký stav Moravanu Pavlu Dvořákovi (psáno Dworžak) a dovolil mu, aby se psal z Freygranu a užíval černého štítu s modrým kůlem, na němž je stříbrná kvádrovaná věž s otevřenými vraty a párem oken nad nimi a ukončená ochozem o třech stínkách, z jehož středu vystupuje štíhlá válcová vížka s párem úzkých oken, a kuželovou červenou střechou, převýšenou klesajícím zlatým půlměsícem s lidskou tváří. Na štít je vložena kolčí přilba s točenicí střídavých barev zlaté, černé, bílé, zlaté a černé, na níž stojí pár rozevřených orličích křídel barevně dělených (pravé zlato černě, levé stříbrno modře) a mezi nima stoupající zlatý půlměsíc s lidskou tváří. Přikryvadla vpravo černo zlatá, vlevo modro stříbrná (obr. 13).

Tento erbovní list, který je zachován v Saalbuchu, sv. 12a, list 479v - 480, byl vydán z české kanceláře v pátek po svátku Všech svatých, t. j. 3. listopadu 1595. Z výše uvedeného opisu vyplývá, že byl P. Dvořák měštěnínem v Hradišti na Moravě. Více není o něm a jeho případných potomcích známo a také Jos. Pilnáček jej neuvádí.

14) Prostějovský z Drozdovic

Týž panovník (Rudolf II.) povýšil Jana Prostějovského (psáno Prostiegowsky) do vladyckého stavu zemí koruny České a dovolil mu, aby mohl užívat predikátu z Drozdovic (psáno "z Drozdowicz") a ve znaku nosit černý štít kosmým zlatým pruhem rozdělený, v jehož horní půli leží pokosem červená heraldická lilie a v dolní větší část zlatého jednoocasého nekorunova-

ného lva v pravo hledícího s rozžhavenou tlamou. Na štítu spočívá korunovaná kolčí přilba s párem bůvolích rohů, pravým zlatým a levým černým a se zlatým rostoucím jednoocasým lvem vpravo hledícím. Přikryvadla černo zlatá (obr. 14).

Erbovní list byl dán na Pražském hradě ve středu po Hromnicích, t. j. 5. února 1597. Jeho opis je uveden v Saalbuchu, č. 12a, fol. 566 až 567 (St. Ú. Arch.). Na rozdíl od českých Drozdů z Drozdovic pocházeli Prostějovští z Drozdovic z Moravy, jak na to upozornil J. Pilnáček[28], který se o nich stručně zmiňuje, ale nepopisuje jejich znak.

15) Tišňovský z Mackovic

Heraldicky velmi jednoduchý a vkusný erb dostali Tišňovští (psáno Tissniowsky) od císaře Rudolfa II., který povýšil oba zakladatele tohoto novoštítného rodu, bratry Matyáše a Jana Tišňovské, původem z markrabství Moravského, do vladyckého stavu a dal jim právo psát se z Mackovic (psáno "z Maczkowicz"). Štít uděleného znaku byl zlato černě polcený, na něm vztýčený vlk přirozené barvy se zdviženým ohonem, držící v tlamě za krk bílou husu. Kolčí korunovaná přilba nese pár bůvolích rohů barevně dělených, pravý roh nahoře stříbrný a dole červený, levý nahoře zlatý a dole černý a mezi nima rostoucí vlk přirozené barvy se zdviženým ohonem. Přikryvadla vpravo černo zlatá, vlevo červeno stříbrná (obr. 15).

Erbovní majestát v české řeči byl vydán na Pražském hradě z české královské kanceláře ve čtvrtek po sv. Markétě, t. j. 17. července 1597. Jeho opis je uveden v Saalbuchu sv. 12a, listy 583b - 584b. O původu a činnosti obou bratrů Matyáše a Jana Tišňovských z Mackovic ani o jejich potomcích, měli-li vůbec nějaké, není známo nic a také Pilnáček je neuvádí.

16) Taubenberger z Taubenbergu

Dne 14. ledna 1600 povýšil císař Rudolf II. blíže neznámého Moravana Jakuba Taubenbergera do vladyckého stavu a dovolil mu, aby se psal z Taubenbergu (psáno "z Taubenbergku") a užíval tohoto znaku: Štít zlatý s modrým pruhem pokosem provázeným dvěma zlatými liliemi se zlatým, doprava kráčejícím lvem na něm. Kolčí helm s korunou a s modro zlatými pokryvadly nese pár rozevřených orličích křídel zlatě a modře dělených střídavých barev a mezi nima modro zlatě polcenou lilii (obr. 16).

Česky psaný erbovní list byl vydán v Plzni v pátek po ochtabu svatých Tří králů, t. j. 14. ledna 1600. Jeho opis je zapsán v Saalbuchu, sv. 12b, listy 645 - 646.

17) Pelhřimovský z Greyffenfelsu

Erbovním listem ze 17. srpna 1637 udělil císař Ferdinand III. jako český král vladycký stav prachatickým měšťanům bratrům Vítu a Jiřímu Pelhřimovským (psáno Pelhržimowsky) a jejich strýci Václavu Pelhřimovskému s právem užívat níže popsaného znaku a predikátu "z Greyffenfelsu". V uděleném znaku je zlatý gryf v modrém poli stojící před skálou přirozené barvy a držící v pazouru zlatou palmovou ratolest. Na korunované turnajské přilbě s modro zlatými přikryvadly stojí pár rozevřených a dělených orličích křídel, pravé zlato modré a levé naopak, a mezi nima červená osmilistá růže se zlatým semeníkem na zeleném stonku s dvěm zelenými lístečky (obr. 17).

Erb je namalován na růžově zdobeném pozadí, tvořícím výplň barokové architektury portálu s girlandami nahoře, které drží dva andělíčkové, sedící na hlavicích sloupů. V konchách sloupů stojí dvě symbolické ženské postavy vpravo "Naděje" (s nápisem "SPES") a vlevo "Míru" (s nápisem "PAX"). Originál uděleného erbovního listu o 10 fol. listech v českém jazyku je uložen v Archivu Národního muzea v Praze ve sbírce pergamenů, odd. B. Pod podpisem Ferdinanda III. je podepsán Vilém Slavata jako nejvyšší kancléř krále Českého, dole vpravo je podepsán Pecelius. A. Sedláček[29] uveřejnil popis erbu tohoto rodu s odkazem na V. Krále[30], jehož blason však vykazuje odchylky v detailech a zřejmě nebyl dělán podle tohoto originálu.

Bratři Pelhřimovští obdrželi se svým strýcem Václavem vladycký stav, erb a titul nejen za zásluhy v době "ohavné rebelie", t. j. za stavovského povstání proti Ferdinandu II., ale především, jak je v diplomu uvedeno, za věrnost císaři a katolické církvi a za prožité ústrky a konfiskaci jejich majetku v době "rebelií".

Použitá literatura:

1 A. von Doerr, Der Adel der böhmischen Kronländer etc., Prag 1900
2 V.A.Král Ritter von Dobrá Voda, Der Adel von Böhmen, Mähren und Schlesien, Prag 1904
3 A. Schimon, Verzeichniss des Adels von Böhmen, Böhm. Leipa 1859
4 Č. Zíbrt, Bibliografie české historie I., Praha 1900
5 V. Klecanda, Tři kapitoly o českomoravských erbovnících, Zprávy českého zemského archivu, sv. VII, Praha 1932, str. 69 - 96
6 A. Sedláček, Českomoravská heraldika, díl II. Praha 1925, str. 146 a 660
7 V. Král, Heraldika, Praha 1900, str. 146 a 362.
8 R. J. Meraviglia Crivelli, Der böhmische Adel (Siebmacher's ... Wappenbuch), IV. B. IX. Abth. Nürnberg 1880 - 1886, str. 204, tab. 143
9 A. Sedláček, Českomoravská heraldika, díl II., Praha 1925, str. 661
10 A. Sedláček, Heraldika II, str. 314
11 J. Pilnáček, Staromoravští rodové (Brno - Vídeň 1926 - 1930), str. 183. Tento autor připomíná, že Šíp z Radúškova byl přijat r. 1538 do moravského rytířského stavu s výminkou, aby se nehněval, když by se mu psalo "slovutný panoši"
12 A. Sedláček, Českomoravská heraldika II, str. 282
13 A. Sedláček, c. 1.11., str. 84 - 85, 93, 158, 265 a 311. H. Gross, Náhrobní kámen a některé písemné památky po rožmberském hejtmanovi v Českém Krumlově, vladykovi Jetřichu Slatinském ze Slatinky. Časopis Společ. Přátel starožitností čsl., r. XXXIII-1925, str. 128 - 138. Dále L. Matásek, Hlídka heraldická, Sborník Jednoty starých rodů českých, r. V - 1934, č. 3 - 4, str. 40 (Slatinský ze Slatinky).
14 M. Kolář, Českomoravská heraldika I. (ed. A. Sedláček), Praha 1902, str. 353
15 A. v. Doerr, l. c., str. 16. Stejné rodové jméno Bulanow i Bulanov uvádí K. F. v. Frank, Standeserhebungen und Gnadenakte, I., str. 142 (Senftenberg in Niederösterreich, 1967). Týž uvádí nesprávný přídomek "von Stremnycz".
16 V. A. Král, l. c. str. 27.
17 M. Kolář, Českomoravská heraldika, str. 96, 205 a 353
18 M. Kolář, Heraldika I., str. 205 a 250
19 A. Sedláček, Heraldika II, str. 100, 155, 194, 197 aj.
20 A. Sedláček, Hrady, zámky a tvrze království Českého, díl IV., otisk pečeti na tab. IV., obr. 3.
21 Doerr l. c. str. 16
22 Král, Der Adel, str. 107
23 Doerr l. c., str. 56
24 Král, Der Adel, str. 283
25 Zíbrt, Bibliografie I, č. 17109 a č. 22267
26 M. Kolář, Heraldika I, str. 170
27 J. V. Pelikán, Hlídka heraldická, 4. Jílkové ze Statenic (Sborník Jednoty potomků pobělohorských etc., roč. IV - 1933, č. 1, str. 9). Tento autor připomíná, že H. Hermann ve své "Genealogie und Heraldik bürgerl. Familien" II., str. 116, uvádí bratry Karla a Václava Jílky, kteří měli již 22. VI. 1512 dostat erbovní list s právem nosit červený štít s dvěma stříbrnými zkříženými meči a nad nimi hraběcí korunu. Podle tohoto znaku lze soudit, že Jakub Jílek ze Statenic nebyl s těmito Jílky v žádném příbuzenském vztahu. Otázkou je, kde Hermann získal údaje o tomto znaku a povýšení.
28 J. Pilnáček, c. 1. 15, str. 352
29 A. Sedláček, Heraldika II, str. 564
30 V. Král, Heraldika, str. 357

Poděkování: Autor tohoto článku pokládá za svou milou povinnost poděkovat mnoha pracovníkům různých českých archivů, především p. Dr. A. Chalupovi, CSc., vedoucímu Archivu Národního muzea v Praze, p. prof. Holcovi z Archivu hl. města v Praze, p. Dr. Beránkovi a ostatním odb. pracovníkům Státního ústředního archivu v Praze za laskavé zpřístupnění jejich archívních fondů (Saalbuchů, register majestátů, různých "Kvaternů", sbírek erbovních listů a diplomů, popř. jejich opisů). Panu Zdiradu Čechovi z Kladna děkuji srdečně za ochotné nakreslení všech zde vyobrazených znaků výše popsaných rodů.

Jan Skutil

GENEALOGIE NA MORAVĚ

(Obsah přednášky, proslovené dne 24. října 1972 na ustavující schůzi GHSP - místní pobočky v Brně).

Genealogie patří na Moravě, žel, k velmi opomíjeným disciplínám jako ostatně (kromě numismatiky) všechny ostatní základní historické vědy. Retardace moravské genealogie není jen přítomného data, nýbrž jde o zásadní zaostávání již téměř po celé století oproti Čechám, jen s některými čestnými výjimkami. Tato skutečnost je tím zajímavější, že právě Morava to byla, jež měla již v 16. stol. v genealogii obdobně jako Čechy a Slezsko tak významný zjev, jakým byl Bartoloměj Paprocký z Hlohol a z Paprocké Vůle (asi 1543 - 1614), rodem i cítěním Polák, politicky oddaný Habsburkům, jejichž podpoře se těšil právě tak, jako přední moravské i české šlechty.

Bartoloměj Paprocký z Hlohol vydal v r. 1593 v Brně vynikající dílo, které až dodnes neztratilo na své aktuálnosti a v mnohém nebylo dodnes vlastně ještě překonáno. Je to "Zrcadlo slavného margkrabství moravského", kniha o několika stech stranách velkého foliového formátu s vynikajícími rytinami, vedutami a kresbami měst, postavami rytířů a heraldickými znaky. Kniha vypisuje stručně životy moravských králů, markrabat, nato zemských hejtmanů z předních moravských měst, klášterů a kostelů. Pro genealogii jsou nejdůležitější kapitoly, v nichž se líčí osudy moravských rodin. Nejcennější jsou údaje o 16. stol, pro něž měl Paprocký kromě listinných podkladů navíc ještě přímé informace od svých současníků. U každého rodu nechal vykreslit s velkou pečlivostí erb a zachytil eventuálně i erbovní pověst. Navíc jsou u příslušníků jednotlivých rodů v některých případech zachyceny i texty jejich náhrobních kamenů především v kostelích, jejichž texty se v mnoha z nich do dnešních dnů již nedochovaly. Nejslabší stránkou Paprockého knihy jsou však výklady o původu jednotlivých moravských rodin. Zde je Paprocký synem své doby, nejde o práci vědeckou v našem slova smyslu a pojetí, Bartoloměj Paprocký se snaží odvozovat původ moravských šlechticů od nejslavnějších středověkých a eventuálně i starověkých rodin královských a císařských - obdobně, jak to v genealogických vývodech činili i Rožmberkové nebo dynastické rodiny. Na druhé straně opět českým a zejména moravským velmožům vymýšlí polský šlechtický původ v duchu svého vlasteneckého národnostního smýšlení, ale zde se zdá, že v duchu tradice rodiny nebo snad dokonce, jak ukazují numismatické práce Radoměřského, v duchu skutečných podkladů.

Dílo Paprockého bylo by třeba detailně genealogicky z pozice dnešní doby rozebrat a rovněž konfrontovat je podrobněji po stránce literárně-historické s ostatním soudobým písemnictvím, jeho výklady srovnat s dalšími historickými prameny, především se zápisy v zemských deskách, v knihách půhonných, eventuálně i v městských a ve šlechtických listinách a rovněž v soudobé šlechtické korespondenci.

Edice, která by byla kriticky z díla Paprockého připravena, stala by se základem další moravské genealogické práce, zatím však její přípravy sledovaly především cíle a zřetele jazykové a literárně-historické, neboť v Zrcadle skutečně jde o vynikající uměleckou práci, nesenou ve vzdělávatelném a popularizačním duchu Hájkovy kroniky, Veleslavínových kalendářů a jiných historizujících děl.

Z následujícího století 17. pochází po přejití litice třicetileté války a po velkých změnách ve složení obyvatelstva země z r. 1663 rovněž česky psaný spis Tomáše Pešiny z Čechorodu (1629 - 1680) "Prodromus Moravographiae, to je Předchůdce Moravopisu, obsahující summovní vejtah všeho toho, co v týmž Moravopisu, kterýž na světlo se hotoví, obšírně položeno bude". Pešinovo dílo se dělí na pět knih, z nichž prvé dvě podávají přehled moravských dějin (zde jsou právě nejbohatší záznamy genealogické), třetí kniha pak pojednání o náboženství Moravanů a o církevních ústavech, čtvrtá stručný nástin moravské topografie rovněž s genealogickými a heraldickými miscelanei, i když víme, že právě k tomuto dílu měl Pešina z Čechorodu vždy nedostatek materiálu, pátá kniha je prospekt k definitivnímu vypsání dějin správy na Moravě.

Upřímné přátelství udržoval Pešina se svým starším druhem Bohuslavem Balbínem (1621 - 1688), s nímž se seznámil ještě za svých studií v pražském jesuitském konviktu. Balbínova práce na poli moravské genealogie měla by být rovněž po zásluze oceněna, pramenným dílem pro moravskou genealogii zůstane jeho spis v Miscellaneích z druhé dekády 2. svazek (1687,

1688, dec. II, lib. 2), jenž je věnován obyvatelstvu země pod názvem Bohemogenealogicum, rodopisu české šlechty; z větší části tuto práci vydal po druhé o vlastní přídavky rozhojněnou, jesuita Jan Diesbach (1729 - 1792) v Praze v r. 1770 s názvem "Tabularium Boemogenealogicum Bohuslai Balbini recognitum et usque ad aetatem nostram continuatum". Balbín Moravu relativně dobře znal, na počátku své veřejné činnosti působil rovněž několik šťastných let v Tuřanech, v dnešním brněnském předměstí, a popsal nám dokumentárně cestu z Brna do této někdy svérázné obce v práci "Diva Turzanensis" (1658), ze své autopsie i z vlastních výzkumů znal genealogickou situaci i na Moravě.

Pro moravské rodopisné bádání je mnoho materiálu soustředěno i v obou průkopnických moravských topografiích, a to jak v díle Fr. Jos. Schwoye (1742 - 1806) v jeho "Topographie von Markgrafthum Mähren", tak později u Řehoře Wolného (1793 - 1871) v jeho knihách "Die Markgrafschaft Mähren" (1837 a později) i v jeho "Kirchliche Topographie von Mähren" (1858 a n.). Velmi mnoho důležitého genealogického materiálu je i v rozsáhlém díle Christ. d'Elverta (1803 - 1901), někdejšího brněnského starosty v 60. a v 70. letech minulého věku, který již v letech 1826 - 1829 publikoval své prvé historické práce v "Taschenbuch für Mährens und Schlesiens Geschichte" vydávané Ř. Wolným. Zde právě d'Elvert zveřejnil studie o předních moravských rodinách, o Žerotínech, Kaunicích, o Schaffgotschích, o Mitrovských a j. (Podrobná bibliografie d'Elvertova je přístupná ve sborníku "Christian Ritter d'Elvert k. k. Hofrath a D. Gedenkblätter zu seinem 90. Geburtstage", Brno 1893). Genealogie Salmovy rodiny je na svou dobu velmi pečlivě zpracována od Jindř. Wankla (1821 - 1897) v jeho "Bilder aus der Mährischen Schweiz" (1882).

Průkopníkem české genealogie na Moravě byl Alois Vojtěch Šembera (1807 - 1882), autor dodnes nepřekonané práce "Páni z Boskovic a potomní držitelé hradu boskovického na Moravě" (1836, 1870²), která však spíše sleduje zřetele kulturněhistorické než přímo genealogické. Touto prací byla analyticky i synteticky uceleně zhodnocena jedna z nejpřednějších feudálních rodin, a mohlo by se analogicky přikročit k biografiím ostatních rodů. Žel, že se tomu tak nestalo, Šemberova práce zůstala vlastně osamocená. Jak bychom dnes uvítali, kdyby aspoň 16 moravských nejpřednějších rodin bylo takto zhodnoceno 19. stoletím. Také ve většině svazků místopisné "Vlastivědy moravské" po jednotlivých okresech soudních, kterou vydával od devadesátých let Muzejní spolek v Brně, setkáváme se s řešením genealogických otázek, a většinou tato díla přinášejí mnoho materiálu genealogického, řadu rodopisných tabulek, vývodů, popisů erbů aj. Zhodnocení tohoto ne stejnoměrně hodnotného kompendia i po stránce genealogické by přineslo mnoho zajímavých překvapení.

V r. 1871 a v následujících letech vycházel v Brně Irrwingův "Taschenbuch der adeligen und ritterlichen Häuser". [Obsah 19 ročníků Irrwingových brněnských "Taschenbücher" z let 1870 až 1894 je vydán v knize: Thomas Frhr. v. Fritsch, Die Gothaischen Taschenbücher, Hofkalender und Almanach (Limburg/Lahn, C. A. Starke 1968). (Pozn. redakce)] ale teprve koncem 19. stol. dochází ke kompendiálnímu pohledu na moravskou genealogii, jímž je prvý ucelený pokus Paprockého pro Moravu nahrazen dílem jiným v rámci Siebmacherova Wappenbuchu, který napsali Heinrich von Kadich a Conrad Blažek. Jde o 10. knihu IV. dílu této edice, jež vyšla v r. 1899 v Norimberku. Oběma autorům se podařilo připravit na svou dobu sice vynikající práci, vyváženou pokud jde o jednotlivé moravské rody, přesto však v tomto díle dominují německé a cizí šlechtické rodiny pobělohorského období, které byly nejen zpřízněny, ale i cítily v rámci celé někdejší Svaté říše římské národa německého. Měly svoje paralelní kmenové jmění i příbuzenstvo v sousedních německých zemích a především v Rakousku. Siebmacherův podnik skutečně usiloval připravit kompendium o německé šlechtě podle jednotlivých zemí říše, mezi něž podle představ pořadatelů byly zařazovány i Čechy, Morava a Slezsko. Takto se vlastně moravská genealogie stala součástí monumentálního Allgemein Deutsches Wappenbuch se zjevnou tendencí, pokud to jen šlo, pomlčet a zatlačit na minimum starou předbělohorskou moravskou šlechtu jak věcně, tak i kvantitativně.

V r. 1917 vyšly "Moravské vývody erbovní" od Vítězslava Houdka (1856 až 1910), právníka a epigrafika, který byl autorem úvah o stáří moravských osad a o hanáckém národopise, avšak modernější základ moravské genealogii podle intencí Augusta Sedláčka v jeho "Hradech a zámcích" a v "Ottově slovníku naučném" chtěl pro markrabství vytvořit Josef Pilnáček (1883 - 1952), autor "Staromoravských rodů" (1926) a díla o slezské šlechtě (posthumně část 1970), které se dodnes těší pozornosti.

Pilnáčkovo dílo je opravdu obdivuhodné jak svou šíří, tak i množstvím zvládnuté literatury. Jde o soupis vší dostupné a známé moravské šlechty, nedostatky práce jsou v nevyváženosti materiálu a ne vždy v úplné kritičnosti při jeho posuzování. Přesto však jde o základní vodít-

ko pro budoucí kritickou práci, jež by měla být vykonána. Že jde opravdu o dílo ustavičně živé a potřebné, svědčí i současná fotoreimprimace (1972), kterou pořídil Státní archív v Brně. Vzhledem k materiálovému bohatství díla Pilnáčkova jde dosud o nejlepší práci svého druhu o moravské šlechtě vůbec. Autor prostudoval nejen všechnu dostupnou literaturu, nýbrž i značnou část dokladů archívní povahy, které mu byly dostupné v moravských, v českých a zejména v rakouských archívech, především v liechtensteinském. Tímto je dílo Pilnáčkovo nejcennější.

Samostatné genealogické práce představují mnohdy rejstříky knih půhonů, které vydával a sestavoval Vincenc Brandl a B. Bretholz, a dále rejstříky k zemským deskám, jejichž autory jsou vedle Fr. Černého Tomáš Kalina, Fr. Matějek a Mil. Rohlík.

Přes všechnu tuto vykonanou práci zásadního charakteru byla vypracována i řada dílčích úkolů v genealogii, zejména v moderní rustikální a městské. Na tomto poli by bylo třeba vzpomenout Al. Kučíka (1882 - 1956), badatele o Berchtoldech, o Janu Jeníkovi z Bratřic, autora genealogického díla o Bezručovi, dále pak práci Karla Mornsteina (nar. 1892) týkající se Serényiů a pánů z Lomnice, z jiných badatelů především Frant. Kleina, aktivního pracovníka v někdejší Rodopisné společnosti čsl. a badatele o Žerotínech i z hlediska archeologie raně novověké.

Velmi mnoho cenného genealogického materiálu je v historicko-topografickém díle Ladislava Hosáka (nar. 1898), především v jeho "Historickém místopise země Moravskoslezské" (1939), ale i v jeho drobnějších pracích.

Velké množství genealogických údajů se nalézá též ve všech třech svazcích Průvodce po Státním archivu v Brně (I, 1954, II, 1964, III, 1966), zejména ve druhém a třetím svazku (oba za redakce Vl. Voldána), v nichž se popisují jednotlivé fondy někdejších patrimoniálních úřadů. Zde jsou rovněž zhodnoceny nejdůležitější postavy moravských feudálních rodin s cennými biografickými a rodopisnými exkursemi, jež budou vždy dobrým a základním východiskem pro souborné práce jiné.

Jinak zdá se, že jsou v posledních třech desítiletích (až na určité výjimky, jimiž jsou např. "Švábenice. Rod pánů ze Švábenic" od Frant. Pokorného, Brno 1970) v moravské genealogii i heraldice citelné mezery, které je potřebí překlenout co nejrychleji; jsou k tomu již konkrétní předpoklady v genealogických statích publikovaných ve Vlastivědném věstníku moravském, ve Zprávách muzea Vyškovska a v řadě dílčích regionálních vlastivědných studií z Lomnicka a z Boskovicka. Stojíme dnes znovu na počátcích nového údobí, a tak, jak tomu bylo již mnohokrát v historii, je třeba si zodpovědět, jak dále na poli moravské genealogie pracovat. V přední řadě je zřejmě třeba vzbudit větší zájem o tuto vědní disciplinu. Pro tuto věc by mohla pobočka Genealogické a heraldické společnosti v Brně právě ustavovaná neobyčejně mnoho kladného učinit.

Dále je nutné kriticky zpracovat genealogii předbělohorské Moravy, revidovat nejen dosud podniknuté výzkumy, nýbrž soustředit se i na zemanskou, městskou a poddanskou rodopisnou práci, eventuálně povšimnout si blíže i genealogie městské chudiny. Podrobněji by bylo třeba i z demografických hledisek a z hledisek genetických řešit rodopisné práce. V závěru po vykonaných dílčích tématických celcích bylo by pak záhodno přistoupit k soubornému zpracování moravské genealogie a připravit i detailně zhodnotit dosud vykonané dřívější práce.

RŮZNÉ

Při přípravě tisku 19. čísla GII - Listů (při přenosu obrázků znaků) přihodila se nám nemilá chyba. Print se znaky Karásků byl obrácen. Omlouváme se čtenářům a přikládáme v tomto čísle opravený dvoulist. Žádáme všechny naše čtenáře, aby si jej vyměnili a chybný aby zničili.

Technická redakce.

Rozmach genealogie v Kanadě. Rodopis či genealogie si dobývá ve světě stále větší oblíby. Přítomnost chce se poučiti z minulosti, lidstvo dnešní chce poznati, co vykonali jejich předkové a jací byli. Když jsem hledal Prusíky v celém světě, samozřejmě zajímal jsem se nejen o Evropu, ale i o zámoří. Do Kanady se vystěhoval první Prusík v roce 1901 a právě v této zemi dnes nastal obrovský rozmach rodopisu. Francouzská Kanada má zvlášť výborně zpracovanou genealogii. Tak např. Městská knihovna v Montrealu chová ve svých materiálech sedmidílný genealogický slovník kanadských rodin. V Torontu ve státě Ontario má sídlo velmi čilá genealogická společnost, t. zv. "Ontario Genealogical society" s adresou: Toronto 7 - Station Q - Box 66. Adresa podobné instituce v Montrealu zní: "La Société Généalogique Canadienne - France" Montréal 126, Place

d´Armes, Case Postale 335. Všechny tyto společnosti poskytují svým členům všechny pátrací služby po předcích.

Mezi kanadskými rodopisci se vyskytují opravdoví rekordmani. Tak kněz otec Gravelle má ve svých záznamech příbuzenstvo po meči a po přeslici v počtu 3 a půl milionu jedinců, roztroušených po světě, t. j. v Kanadě, USA, Velké Británii a jinde v Evropě. Práci rodopisnou začal jeho otec v roce 1872 a syn v ní zdárně pokračuje. Mnozí rodopisci kanadští přišli při své zajímavé genealogické práci na pozoruhodné poznatky, často až neuvěřitelné. Na př. Hans Birk ze Scarborough (Ontario) vystopoval svůj rod až ke Karlu Velkému v 9. století a jeho předci sloužili ve vojsku Viléma Dobyvatele. Majitel známé kanadské továrny na nábytek John H. Snyder při ohni objevil zcela již mu neznámé záznamy o svých předcích až 400 let zpět a po prvé objevil, že jeho dávní předci byli Schneiderové ze Švýcarska. Jedna žena v Quebecu zase objevila, že její prababa byla kdysi nalezené indiánské děvče z kmene Algonquin. Toto ztracené děvčátko adoptoval její praděd a tím si ověřila zvláštní své sympatie v celém jejím životě pro Indiány.

Jiný občan z Ottawy zase objevil, že osm generací zpět byl kmotrem jednomu jeho předku hrabě Louis de Frontenac, guvernér Nové Francie z prvých evropských usedlíků v Kanadě. Genealogie v Kanadě i v USA je téměř povinností u všech, kdo patří k sektě Mormonů. Tak v Salt Lake City je Genealogická knihovna, která chová miliony genealogických mikrofilmů a každý příslušník této církve může za velmi mírný poplatek hledati tam bohaté prameny o svých předcích. Je to největší knihovna toho druhu na světě.

Tak jako u nás, si mnozí v Kanadě změnili svá jména nebo jim bylo jméno nějak změněno omylem. Jistý občan Conroy z Toronta přišel na to, že jeho prapraděd se jmenoval Carroll, který si změnil jméno, aby po nezdařené stávce v roce 1890 dostal někde práci. Všelicos bylo možné provádětí za velkou louží. A pak našel onen občan, že jeho jeden předek podepsal prohlášení o nezávislosti Ameriky před téměř 200 lety a že kořeny rodu jdou až k anglickému králi Richardu Lví Srdce.

Ovšem mnohé náhody hrají jako vždy při rodopisném bádání důležitou úlohu. Někdy je to úplná detektivka a jindy při zdánlivé již další nemožnosti dalšího pátrání se najednou situace změní v růžovou náladu. Tak na př. jeden občan si marně lámal hlavu, odkud přišli kdysi do Kanady jeho předci, až jednou, když se procházel po hřbitově daleko od svého domova, spěchaje při prudkém dešti k hřbitovnímu východu, přímo zakopl o starý zarostlý hrob, kde na náhrobní desce našel jméno svého předka a odkud přišel z Evropy. Byl to George Leng, narozený v anglickém hrabství Yorkshire roku 1788. Opravdu jsou to celé životní romány, které píší dějiny rodopisu a proto snad dnes vzrůstá v dnešním přetechnizovaném světě jeho obliba. V Kanadě, jako málokde na světě doznala genealogie obrovské obliby. Ostatně i u nás již není koníčkem a neřadí se již do sběratelství kuriosit, ale blížíme se tomu názoru, že rodopis je přímo nutností, nejen z hlediska historického, ale i genetického v lékařství.

Jaromír Prusík

Moravskou spisovatelku H. Lisickou známe jako autorku několika sbírek pohádek a zkazek z Moravy a Slezska. Jestliže v nich vypráví o těžkém životě poddaného lidu v různých staletích, tentokráte v knize Z českých hradů, zámků a tvrzí (Praha, Svoboda 1972, 558 s., 59 Kčs) převážně líčí život na panských sídlech a osudy různých historických osobností. Heraldika bude však spíše zajímat armoriál 120 rodových erbů, které nakreslila Anna Grmelová. Mají být ve spojitosti s textem jednotlivých vyprávění v knize a s přílohou vlastivědné části, kterou napsal dr. Ant. Roubic. Sledujeme-li tato vyobrazení, zdají se nám být kresebně znaky příliš monotónní a nevýrazné, jako kdyby kreslířce přece jenom vadila přísnost a přesnost heraldických regulí. Často to bývá nepečlivé nakreslení krydel, posazení přilby na štítu, málo zřetelná kresba znamení ve štítu (např. u Litomyšlské lilie, Buquoy, z Bynu, Fürstenberka, Šlik), v některém případě i vadné spojení nakloněné přilby ke štítu (z Vřesovic, Sezimové z Ústí, Pešíkové z Komárova, z Velhartic, Pancíř ze Smojna a j.). Některé znaky nejsou také zcela přesné. U Toulovce z Třemošné bylo možno nakreslit znak celý s toulem i v klenotu, erb psaný ze Zvíkova je historicky nejasný, u Myšky ze Žlunic jsou barvy štítu nesprávné a chybí břevno, u Otů z Losu chybí toul v klenotu, znak z Vartenberka je neúplný atd. Od umělecky výraznější jsou barevné obrázky před jednotlivými zkazkami proti kresbě heraldické. Možná, že místo poněkud módně sem připojených erbů by snad bylo lépe nakreslit hrady a tvrze, o nichž se v knize i ve vlastivědné příloze přímo pojednává. Bylo by to pro čtenáře názornější, takto rodové znaky k vlastnímu textu mnoho neříkají, snad jen heraldiku poslouží při kolaudaci k zamyšlení.

---

vP

Instituto genealogico italiano je největším ústavem svého druhu v Itálii. Založil jej r. 1877 hrabě Quelfo Quelfi Camazani; dnes stojí v čele jeho potomek hrabě Piero. Je přirozené, že se za poskytování informací požadují taxy; pro badatele ze socialistických zemí (pokud nežádají příliš) jsou však informace po většině bezplatné. Vedle bohatého biograficko-genealogicko-heraldického archivu, který obsahuje na 4 miliony ověřených výpisů, má ještě ústav zvláštní oddělení heraldické (Ufficio di consulenza araldica). Těžištěm práce ústavu i jádrem fondů byla původně severní Itálie, tedy území, které nejvíce naše badatele zajímá. - Sídlo je ve Florencii (Firenze 50 122, Via Torta 4 - Palazzo Gondi) a pobočky jsou v Janově, Milánu, Římě a Turinu. - Časopisem ústavu je Bolletino araldico - storico - genealogico.

IKJS

Státní archiv ve Lvově (býv. vých. Halič, dnes USSR), obsahující četný materiál zvláště k rodopisu c. k. důstojníků a úředníků (včetně matrik) a umístěný v býv. klášteře Bernardinu, je t. č. badatelům nepřístupný. K návštěvě Lvova je třeba osobního pozvání od někoho z obyvatel a speciální povolení, o něž je třeba rok napřed žádat na konsulárním úřadu SSSR. Vzhledem k prostorovým potížím, vzniklým přestavbou města, je třeba i písemné dotazy (krátké) zasílat přes některý sovětský konsulát. (Sdělil p. G. Jakubowski - Przemyśl).

IKJS

Vlastivědné muzeum okresu Plzeň - sever v Kralovicích - Mariánské Týnici vydalo URBÁŘ KACEŘOVSKÝ z roku 1558 v edici "Radimova Lípa". Je to doslovné druhé vydání prvého, které upravil a vydal v roce 1896 slavista profesor F. X. Prusík nákladem Královské společnosti nauk. Florián, šlechtic Gryspek z Gryspachu, tajemník císaře a krále Ferdinanda I. dal pořídit tento urbář pro 28 vesnic, které mu na Kralovicku patřily. Muzeum v Kralovicích - Mar. Týnici může dodat tuto publikaci obohacenou o Gryspakův "Řád selský" (sepsaný r. 1588 v Nelahozevsi), za 5,- Kčs.

Jaromír Prusík

II. schůzka rodu Hlinovských. Druhá soukromá schůzka rodu Hlinovských se konala 7. října 1972 v restauraci Černý pivovar v Praze. Sešlo se na osmdesát účastníků rodu. Bylo vzpomenuto zemřelých členů a přivítáni nově narození. Tento starý rod má své kořeny na Sedlčansku. První zmínky nacházíme v Berní rule, Kraj Vltavský z roku 1654. Na panství Chlumeckém ve vsi Na lesích je uváděn Jiřík Hlinovský, který hospodařil na samotě zvané Hlinov. Z této rodové oblasti se pak rozvětvují příslušníci rodu. V současné době nejvíce Hlinovských se nachází v Praze. Radostným překvapením byla i přítomnost Olgy Hlinovské z Kanady, jejíž rodiče pocházejí z Čech. O všech zajímavostech a nových objevech v rodovém bádání pohovořil kronikář rodu Stanislav Hlinovský. V dobré pohodě si všichni slíbili, že se opět za rok sejdou.

Stanislav Hlinovský, Tábor

Prvý soukromý sjezd descendentů (a jejich manželů a manželek) Antonína Magera (nar. 13. 6. 1878 v Prachaticích) a Marie Barbory Chudobové (nar. 12. 9. 1878 v Podluskách, oo 17. 11. 1902 v Roudnici n/L.) se konal ve dnech 7. - 8. října 1972 v chatě Rustonka ve Velké Úpě. Zúčastnilo se jej 19 osob; stoprocentní účasti všech členů rozrodu z území republiky zabránila autohavarie jednoho z vozů, jedoucích na místo srazu. Motivem uskutečnění schůzky byla skutečnost, že se všichni neznali a že se většinou scházeli pouze na pohřbech příslušníků rodiny. Na schůzce stručně informoval MUDr Jan Antonín Mager, Prachatice, Na sadech 564 účastníky o zhruba 400 leté historii rodu Magerů a přečetl výňatky z pamětí Antonína Magera a Marie Barbory Chudobové. Ostatní čas byl věnován vzájemným rozhovorům a krátkým výletům do okolí. Dohodli se, že se budou podobným způsobem scházet v intervalech kratších pěti let.

PÁTRÁ SE PO .....

Obracím se s prosbou na spolučleny a všechny čtenáře listu naší společnosti o laskavé sdělení: Hledám potomky jména MAROUŠEK, rodově patřící do Bělčic u Blatné; potomky Kašpara a Jakuba NOVOTNÉHO, rodově z Ústína u Těšetic, okres Olomouc; potomky rodu FIALŮ z Frenštátu pod Radhoštěm; potomky rodu KONIAKOVSKÝ z Frenštátu pod Radhoštěm; potomky rodu JENIKOVSKÝ z Hořic v Podkrkonoší.

Za každou i sebemenší zprávu a upozornění vřele napřed děkuji. Jaroslav Novotný, Bělčice 27, okres Strakonice, telefon 925-16.

GH - LISTY

Genealogické a heraldické společnosti v Praze,
Praha 5, Holečkova ul. č. 7.
Vycházejí ve volných lhůtách pro interní potřebu členů společnosti.

Řídí odpovědný redaktor Dr. Vlad. J. Sedlák, Praha 5, Ostrovského 29 s redakční radou: Dr. Ing. V. Elznic, Ing. V. Genttner Ing. J. Musil, Dr. V. Palivec, Pavel R. Pokorný, J. Prusík.